

Filatelisten

Svensk filatelistisk tidskrift | Årgång 126 | Nr 2 2025

*Hur många
varianter ska vi ha?*

**Auktions-
krönikan**

**Mera litteratur
för frimärkssamlare**

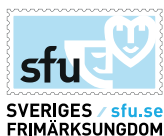
**Brev-
duvepost**

12 - 14 SEPTEMBER 2025
MalmöMässan, Hyllie

nordia2025.se

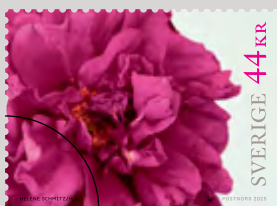

FACIT

Rosor

Svenska vildväxande rosor och trädgårdsrosor står i centrum i denna utgivning, som studerar rosens olika stadier från knopp till nypon – men alltid med dess skönhet i fokus..

Frimärkena finns att köpa i vår webbutik
www.postnord.se/handla-online

postnord

Filatelisten

Svensk filatelistisk tidskrift
Nummer 2 2025 | Årgång 126

Filatelisten är Sveriges Filatelistförbunds medlemstidning och ges ut med sex nummer 2025.

Filatelisten trycks hos
Linderoths tryckeri i Vingåker.

Prenumeration: 620:-/år (inom Sverige)
Vid medlemsfrågor/utebliven tidning,
kontakta SFF:s kansli: 073-203 02 00

Redaktionens adress:
SFF – Filatelisten | SFF Kansli
Bäckgatan 2
233 44 Svedala
E-post: redaktion@sff.nu

Ansvarig utgivare: Peter Johansson

Hemsida: www.filatelisten.se

Utgivningsplan 2025:
Vår, fredag vecka: 7, 15, 24
Höst, fredag vecka: 34, 42, 50

Annonsspriser:
1/1 sida 5.290:-
1/2 sida 2.790:-
1/4 sida 1.490:-
1/8 sida 790:-
1/16 sida 390:-
Småannonser på Marknadsplatsen 100:-

**Annonsbokning till nästa nummer
senast 19/5, 2025.**

ISSN 1100-0198

OBS! Eftertryck, helt eller delvis, tillåts inte utan utgivarens godkännande. För insänt icke beställt material ansvaras ej. Den som sänder material till SFF – Filatelisten anses medge publicering och lagring. Eventuell beskattning av vinster i tidskriftens tävlingar svarar pristagaren för. Citera oss gärna men ange källan.

Omslagsbild: Congerdesign, Pixabay

Förbundssekreteraren har ordet...

Alla underbara medlemmar, jag vill börja med att framföra ett stort tack för detta året jag fått vara förbundssekreterare för filatelistförbundet. Jag vet att jag gjort skillnad för förbundet. Det har varit kul och lärorikt.

Den siste april gör jag min sista dag för Sveriges Filatelistförbund. Det var varit ett privilegium att få jobba med sin hobby. Så än en gång stort tack!

Glenn Larsson, Förbundssekreterare SFF & Sfu

Redaktionskommitté

Lars-Håkan Jonasson	lhj@bahnhof.se
Mikael Blomquist	mikael.blomquist@telia.com
Peter Johansson	petersjohansson@yahoo.com
Glenn Larsson	redaktion@sff.nu
Tim Eriksson	erikssontim@outlook.com
Christer Karlsson	ck@trekronor.one

Förbundskansli

Besöksadress	Bäckgatan 2, 233 44 Svedala
Postadress	Bäckgatan 2, 233 44 Svedala
Telefon:	073-203 02 00 (helst måndag – torsdag 09.00 – 11.00, andra tider skicka ett mejl)
E-post	info@sff.nu.
Internet	www.filatelisten.se , eller scanna qr-koden.
Bankgiro	581-6772
Swish	123 009 62 97

Sveriges Filatelistförbund, SFF är en öppen oberoende ideell riksorganisation som har till uppgift att främja samlandet av samt organisera samlare av frimärken, vykort och övriga filatelistiska objekt.

8

14

22

26

28

30

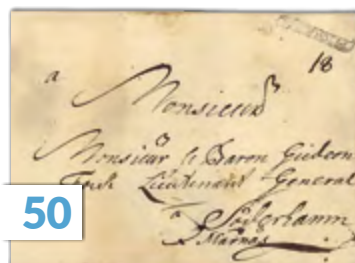
37

38

49

50

Innehåll

- 6 Ordföranden har ordet
- 7 Hur många varianter ska vi ha?
- 8 Rapport från styrelsemöte
- 8 Svensk podd om filateli
- 10 Auktionskrönikan
- 14 Mera litteratur för frimärkssamlare
- 17 Förbundets silverskatt säljs på auktion
- 18 Världsutställning i Uruguay 2025
- 20 Filatelistens samlarskola 250
- 22 Var i hela världen...?
- 23 Ricardo Nelson – världens starkaste man?
- 26 När jag mötte Jöns Persson Dyssvold!
- 28 Nordiska frimärken – nya utgåvor
- 30 Döda frimärksländer – 23
- 33 Sveriges industrialisering återspeglad i frimärksutgivningen
- 37 Medlemmar i över 50 år!
- 38 Brevduvepost
- 46 Bältespännarna
- 49 Landet runt
- 50 Förordningar angående postväsendet nr 17
- 55 Landet runt
- 56 Hurra, hurra!
- 57 Kommande aktiviteter
- 58 Annonsspussel – Tävlning
- 60 Marknadsplatsen
- 61 Annonser

Välkommen med artiklar och läsarinlägg till redaktion@sff.nu som bifogade worddokument. Bilder bifogas separat (helst i JPG-format). Skriv noga vem som författat artikeln samt tagit bilderna.

*Nästa nummer kommer
ut den 13 juni*

Ordföranden har ordet

Som tillförordnad ordförande får jag möjligheten att förmedla några av mina tankar rörande vårt förbund och styrelsearbete.

Under de snart tre åren som jag suttit i förbundsstyrelsen har mycket av arbetet handlat om att göra besparingar, vilket gjort att vår ork och tid inte räckt till för det proaktiva arbetet. Nu känns det som att alla stora besparingarna är gjorda, så förbundets framtid hänger på att vi skall bli fler medlemmar. Där ser jag en potential i alla klubbmedlemmar som finns i landets alla frimärks och vykortsklubbar, men som inte är med i förbundet. Så här ligger ett stort ansvar på oss som är medlemmar i SFF att värva dem. Motivationen är att vår hobby behöver en central orga-

nisation för att fortsätta utvecklas och ge oss som enskilda och i föreningar de byggstenar vi behöver för att bygga vidare på vår hobby. Där kan nämnas Filatelisten, övrig litteratur och kataloger som tas fram till vissa delar med vårt samarbete. Ett samarbete som vi även har med Tradera och Samla mera samt övriga aktörer på marknaden. Men vi får inte glömma alla stora och små events som det jobbas med för att synliggöra vår hobby. Se till exempel Örnsköldsviksklubbens rapport på sidan 55. Allt detta behöver en central organisation som Sveriges Filatelistförbund.

Med samlarhälsningar
Lars-Håkan

Bild: Monique Besselsen; Pixabay

Sveriges Filatelistförbund Bäckgatan 2, 233 44 Svedala | Telefon: 073-203 02 00 | www.sff.nu

Styrelse

Ordförande: Vakant

Vice ordförande:

Lars-Håkan Jonasson,
Coromantvägen 28, 862 40 Njurunda

Sekreterare: Ulf Nilsson,
Riksvägen 4, 241 94 Hurva

Kassör: Adjungerad Ivan Forsgren

Ledamot: Mikael Blomquist, Lund-
grensgatan 7, 652 21 Karlstad

Ledamot: Cajsa Ojakangas, Hjärne-
gatan 6, 3 tr, 112 29 Stockholm

Ledamot: Tim Eriksson,
Mårdstigen 13, 170 75 Solna

Valberedning

Lennart Daun (sammankallande)
Bävergränd 4, 507 32 Bråmhult

Revisor

Jan-Olof Ljungh, Falsterbovägen
100, 239 40 Falsterbo

Ulf Wahlgren, Blåbärsgatan 21,
212 29 Malmö

Riksföreningar

Asiensamlarna

Christer Svensson, Kattfots-
backen 12, 165 73 Hässelby

Islandssamlarna

Mikael Magnusson, Fyrspanns-
gatan 65, 165 64 Hässelby
www.islandssamlarna.se

Svenska Czeslaw Slania-Samfundet
www.slantiasamfundet.com

Hembygdsfilatelisterna

Ingvar Norelius,
Vänortsstråket 1 B, lgh 0902,
191 61 Sollentuna
<https://hembygdsfilatelisterna.se>

Bältespännarna

Arnold Boström, Svalvägen 1,
141 72 Segeltorp
www.baltespannarna.se

Häftessamlarna

Bo Göransson, Emil Spelares väg 4,
395 97 Läckebý
www.haftessamlarna.se

SSPD – Sällskapet för svensk posthistorisk dokumentation

Leif Ruud, Malmvägen 48,
141 71 Segeltorp
www.sspd.se

Svenska Motivsamlare SMS

Tommy Samuelsson
Romsås 113, 523 98 Hökerum
romsas113@gmail.com
www.svenskamotivsamlare.se

Svenska Vykortsföreningen

Benny Kullinger
Höganäsgatan 6B, 753 30 Uppsala
www.samlavykort.se

Hur många varianter ska vi ha?

Om vi utgår från ett häftesblock vilket som helst med låt oss säga 10 märken, som då kanske består av 4 olika märken eller kanske ett och samma märke enligt bild 1 resp bild 2.

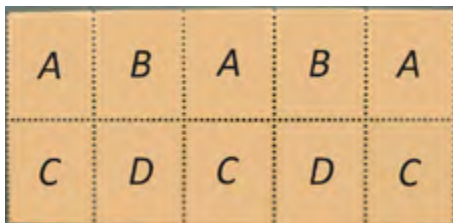

Bild 1

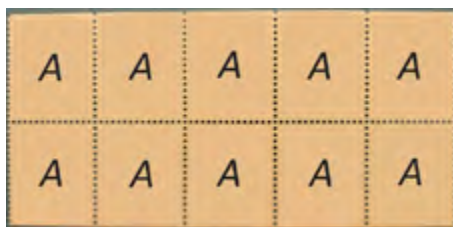
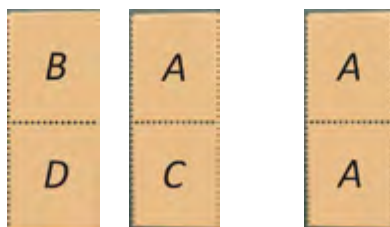
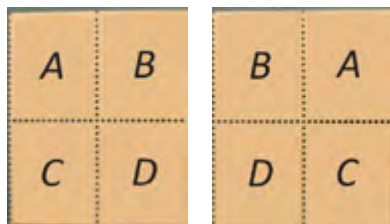

Bild 2

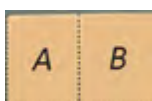
Då har vi i Facit-katalogerna normalt förtecknat varje enskilt märke samt de två SX-par, som kan komma ur bild 1 och ett BB-par, som kan komma ur bild 2.

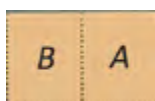
Nu har ett nytt tänkesätt uppkommit, där man vill plocka ut två olika 4-block ur bild 1 beroende på hur man har rivit ut dessa 4-block, nämligen de två olika 'varianter' som visas här till höger.

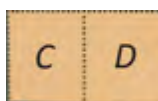
Ska vi fortsätta på det här viset och skapa 'varianter' beroende på hur man river ut märken ur ett häfte, så kan vi ju skapa alla möjliga par-kombinationer och tre-, fyr- eller fem-strip enligt nedanstående bilder:

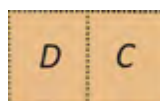
SX3

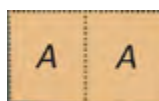
SX4

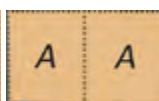
SX5

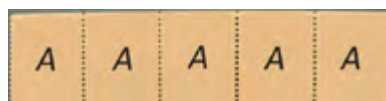
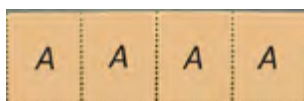
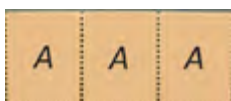
SX6

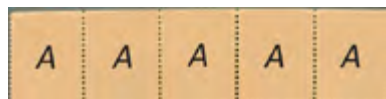
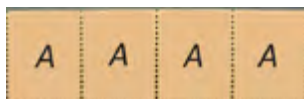
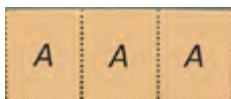
BB2

BB3

Olika strip med tandning nedåt eller uppåt.

Ska vi ha det på det här viset? Var går gränsen för vad vi kan kalla för varianter? För en lekman kan det ju också kanske vara svårt att förstå varför vi filatelister har skapat våra sk BB-par, men där inte BB-par enligt modellen BB2 och BB3 är 'godkända'.

Vad säger övriga läsekreten?

Text och bild: **Börje Hillfelt**

Rapport från styrelsemöte

Styrelsen har haft styrelsemöten via teams.

Utöver det löpande styrelsearbetet kan följande rapporteras:

- För att kunna minska förbundets utgifter har vi tyvärr fått avsluta vår kanslists anställning med sista arbetsdag 30 april. I framtiden kommer Lars-Håkan att svara på kansliets telefon.
- Kansliet har även bytt adress till Svedala från Älvsjö, brev skall skickas till Svedala även fortsättningsvis.
- Förbundets tidigare kassör Ivan Forsgren har av styrelsen adjungerats för att fylla posten som kassör.
- Det är fortfarande över 200 medlemmar som inte betalat medlemsavgiften för året. Styrelsen kommer att kontakta dessa för att utröna vad detta beror på.

Förbundsstyrelsen

Svensk podd om filateli

Sverige har fått en podd som enbart handlar om filateli. Det är samlaren Mats Rosberg som lanserat "Podden Frimärken och Filateli".

En podd är lite förenklat ett radioprogram som man kan lyssna på via sin dator eller mobiltelefon. Mats Rosberg har sneplat på USA-marknaden där poddar som Stamp Show here Today sänder nya avsnitt var fjortonde dag och har hundratusentals lyssnare runt om i landet.

- Tanken är att bjuda in gäster som berättar om sina samlar- och expertområden men även annat intressant inom frimärken och filateli, säger Mats Rosberg.

Podden Frimärken och Filateli produceras av Mats Rosberg med Philea som huvudsponsor och det produceras initialt fyra avsnitt om året. Det första släpptes i februari, nya avsnitt är planerade till maj, augusti och november. Längden på avsnitten varierar mellan 30- och 45 minuter. Den första podden är en presentation av grundaren Mats Rosberg, vem han är och vad han sam-

lar på. Till nästa podd planeras det dock för två gäster, Mårten Sundberg och Mats Renhuldt.

Podden har Facebookssidan "Podden Frimärken och Filateli" med information om när poddar blir publika samt nyheter om framtida gäster. Informationen kommer även att finnas på Mats hemsida (www.fdc.ax) under menypunkten Podd.

MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

Hos oss är dina NUMISMATISKA OBJEKT i goda händer!

Vi är Sveriges ledande, renodlade auktionist för mynt, sedlar,
medaljer, polletter och litteratur i ämnet.

Med kontor i såväl Stockholm som Småland har du alltid
nära till att träffa oss.

Vi erbjuder inledande, fri värdering.
Skicka Dina frågor (gärna med bilder) till:
info@myntauktioner.se.

Myntauktioner i Sverige AB

Banérgatan 17, 115 22 Stockholm • Storgatan 10, 342 60 Moheda

E-mail: info@myntauktioner.se • Telefon 08-410 465 65

www.myntauktioner.se

Hausse på marknaden – Svenska Riksdalern har stigit i kurs!

Filatelistiska livsverk! Så kan man beteckna två Andersars samlingar, Heijdenbergs och Pleijels. Objekt som man inte kunnat köpa på årtionden klubbades bort i stort sett samtidigt på Postiljonen och Frimärkshuset. Vi börjar med Heijdenbergs samling och sparar Anders Pleijels djupgående studium av Ölands posthistoria till nästa nummers auktionskrönika.

The Heijdenberg Collection

På Postiljonens mars-auktion förädrades försäljningen av Anders Heijdenbergs filateliska praktbygge en egen katalog. Den borde i sig bli ett samlarobjekt i framtiden. Tyngdpunkten låg på Ringtyp, men samlingen täckte också in andra områden, som 17 öre lejon, posthistoria från Skåne, Oscar, kronopost och lösenförsändelser.

Plötsligt fick Facitkatalogens uppgifter typ "3K" ett ansikte. Nya samlare gavs en möjlighet att förkovra sina samlingar på ett sätt som sällan erbjödes. Ett vitaliserande ögonblick för filatelin, som samtidigt illustrerar att svenska samlingsområden har väldigt mycket att erbjuda. De står sig väl vid jämförelse med andra länders filateli, och borde egentligen locka fler utländska samlare.

Riksdaler tandning 14 typ I på försändelse

Auktionens dyraste objekt, alla kategorier, blev det blandfrankerade brevet med vapentyp öre och ringtyp, tillsammans 2:10 i porto. Riksdalermärket hör till en av de ca 10 kända som levererats till Malmö, och där de tre kronorna i skölden inte har några retuscheringar. Man förstår varför Postverket drog i nödbromsen och såg till att de nedre och högra konturerna på kronorna blev förstärkta. Här syns de ju knappt mot den linjerade bakgrunden.

Försändelsen är inlämnad och frankerad i Malmö, portot är korrekt (1:60 för assurans, resten är porto för zon-paket 5 skålpund 75 ort), men frimärkena är av någon anledning stämplade först i Eslöv, i samband med omlastning till järnvägslinjen Eslöv – Helsingborg (PKXP N:o 11 UPP). I texten kallas försändelsen 'bref', men vikten bevisar paket.

Brakar 'adressbrev' ha denna utformning, med avsändarens namnteckning? Det är vanligt papper, inte en blankett. I Ferdéns Census, del I, sidan 99 finns ett "syskon", samma format, men gällande ett vanligt, tungt paket. Det har sidostämpel från samma PKXP och dag. Landtrakteriet (som fungerade som expeditiönscentral för skatter och tilldelade anslag) har tydligen följt en rutin när man formulerat adresseringen. Posten har utfärdat en kvittens, och vid ankomsten till

2144/Enda dokument med F37, typ 1. Klubbslag 46 000 € + 25%.

Helsingborg kommer en avi att utfärdas. Här finns nog en del för posthistoriker att jobba med. Vad säger Sören Andersson?

Mer än luckfyllare

Den som vill känna att ringtypssamlingen inte har några luckor fick här chansen att skaffa ett full acceptabelt och i alla delar typiskt exemplar av "kronor ej eftergraverade". Med tanke på hur sällan tillfälle ges, och hur populärt Ringtyp har blivit, får klubbpriset anses förmånligt.

2145, rd typ 1/3 400 € 2149/4 200 €

En annan variant

Riksdalern trycktes i två färger, och det finns ca 10 kända exempel på att rampartiet är dubbeltryckt. Det här exemplaret klubbades för 4 200 €.

2153/
Till Syd-
afrika,
6 000 €

2154/
Staby till
Danmark,
6 500 €.

2229/750 €

2228
postfriskt
4 200 €

2235/
fyrstrip
av F37,
34 000 €

Riksdalrar på utlandsbrev är stora rariteter

Att använda beteckningen 'unik' för dessa båda brev med F27 är befogat. Det ena har fyrfärgsfrankering, det andra är enastående vackert.

Prov och förslag

I samband med anbudsförfarandet 1871 lämnades flera olika förslag (essayer), bland annat från Edward Scheutz, som tagit över verksamheten från sin far, och hoppades vinna kontraktet för tillverkning av frimärken efter Sparre. Firma Schlachter & Seedorfs siffertyper (2013 och 2014) är eftertraktade, och nådde här långt över utrop.

Resten av bildmontaget är provtryck. Det isärklippta exemplaret "EN KRONA" utan mittdel är det enda provtryck som behövdes för tandning 13, då alla övriga valörer redan fanns. Det är bara vi filatelister som gör skillnad på tandning 13 och 14!

Inför ringtyp med posthorn behövde man färgprova den nya valören 2 öre. Dyrast blev det tandade paret i grön färg. Man har också utfört prov av 1-kronasvalören utan mittdel, här har baksidan av det tilltänkta frimärkspappret använts och ett stort marginal-posthorn har hamnat i focus. Märket kommer inte från Beckeman, och man måste fråga sig: Vilken är proveniensen?

2012 /
Edwrd Scheutz,
1870; 1 500 €

2013 /
4 000 €

2014 /
3 800 €

2236 /
1878;
2 200 €

2261 /
2 600 €

2247 / 1891,
utan posthorn;
7 500 €

Fel- eller otandat

I den högspecialiserade samlingen fanns en provkarta av tandningsvarianter, se montaget. Objekt 2209 (F35) gör verkligen skäl för beteckningen 'sågtandad'. Vanligare är att två av sidorna har korta smala tänder, medan de övriga har fördjupade tandningshål (2187, F32). Minst lika ofta har tandningen slagit fel åt andra hållet, så att otandade eller ofullständigt tandade kartor slunkit igenom kontrollen. De skall helst vara stämplade då det annars sannolikt rör sig om normalprover, lämnade till GPS för godkännande innan produktionen drog i gång.

2209;
12K / 1 700 €

2187;
6K / 1 100 €

2188;
3K / 2 100 €

2196;
4K /
2 000 €

2197;
7K /
2 900 €

Stöldgods

En liten särställning har tre brevklipp med otandade märken, alla stämplade Göteborg sent 1891 eller i februari 1892. De är utförda på papper utan de blå små posthornen på baksidan. Per Olof Bagges tryckeri utsattes för en stöld av sådana kartor 1891, och de här märkena anses komma från stöldgodset.

2246 / 1 200 €

2253 / 650 €

2250 / 1 100 €

20/Trettio

Två av de vackrast kända exemplaren utbjöds, båda kostade inkl provision över 5 000 € styck. Felet är "genuint", men inte särskilt sällsynt då en stor del av de använda exemplaren fanns i de säckar av avier som Postverket sålde till Harry Wennberg 1924.

2194 / 4 800 €

2195 / 4 600 €

Sällsynta nyanser i hög kvalitet

Bland ringtyp finns flera svåra nyanser, som svarta eller gråsvarta 4 öre. Av 6 öre t14 saknades a-nyansen som singel – men den fanns på ett utsökt brev (2050 / 500 €). Den som behövde komplettera olika valörer med typiska exemplar i högsta kvalitet hade här chansen. Se bilder. "2084 – 85 och 2087 är dubbeltryck på F22f, blekorange. Den är sällsynt som ostämplad. Beträffande 2117, en lyxig 30 öre men "bara" 4-5, visar den vad som händer omn två "alfahannar" har bestämt sig för samma objekt 2116 är likvärdigt, men kostade en bråkdel.

Färgåtergivningen i katalogen är så pass bra att man uppfattar de små dragningarna åt olika som nyansen beskriver. Men utan jämförelser är det svårt. Det understryker vikten av att skaffa sig en gedigen samling referensmärken inom sitt samlingsområde, det spelar ingen roll om sådant material är defekt.

Oscarsblock med bleka pannor

Bland många ovanliga Oscarsobjekt tar nog det här priset. Varianten är inte prissatt i Facit, men det här postfriska blocket kanske ger en fingervisning: 46 000€ + 25% (2285)

2285 / 46 000 €

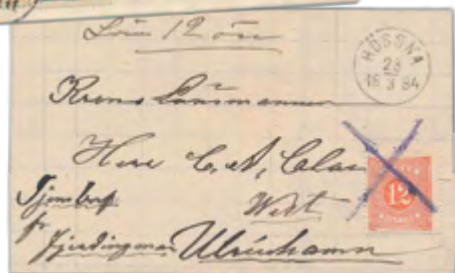
portofrimärken. Det är ungefär 14 km fågelvägen mellan Sala och Heby. Avsändaren har försökt skicka brevet som lösbrev. ●

2346 / 1700 €

Lösen fullgjorda med frimärken

Som avslutning visas två underfrankerade brev, det ena ett ofrankerat tjänstebrev. Där räckte ett 12 öre lösen för att gottgöra försyndelsen, då aviseringsavgift inte togs ut på tjänstepost. Det andra brevet med 3 öre lejon, skickat från Sala 1871 har eftertaxerats i Heby med 15 öre. Här har det felande portot, inklusive aviseringsavgift, tagits ut som frankering, och brevet åsatts vanliga

2352 / 170 €

Mera litteratur för frimärkssamlare

Text och bild: Staffan Lagergren

I nummer 7/8 2024 av Filatelisten skriver Christer Brunström en intressant artikel om "Litteratur för frimärks- och vykortssamlare. Christer ger också många exempel på kataloger och litteratur, mer eller mindre specialiserade, som kommit och kommer ut från olika förlag.

Alf Henrikson

Det kan tänkas att samlaren någon gång vill lyfta näsan från en frimärkscatalog men inte riktigt vill släppa kontakten med frimärken. Då kan lösningen vara att söka **skönlitteratur** där frimärken och samlande är en del av innehållet. Eventuellt skulle till och med skönlitteratur med frimärken kunna bli ett **samlarområde**? Så här skrev **Alf Henrikson** faktiskt redan 1954, den 22 juli angående samlandet.

"Pojkarna ligger vid vägens kant och noterar med stor energi nummer och färg på varenda bil som händelsevis far förbi.

Om du undrar vad detta skall tjäna till så svarar jag dig som så: Det har verkligen ingen betydelse alls vad en samlare samlar på."

Siv Widerberg

Författaren **Siv Widerberg** skriver "Jag samlade frimärken. Pappa gav mig ett halvt kilo. Jag samlade inte frimärken mer".

Kanske menar hon att det är en högre tillfredsställelse att **själv** leta upp och samla frimärken än att det plötsligt dimper ner stora påsar med märken eller att man köper färdiga samlingar?

Shaun Bythell

Numera är det ganska tunt med ungdomar som samlar frimärken. Författaren **Shaun Bythell** berör detta i sin bok "En bokhandlares dagbok" där han skriver. "Nuförtiden hoppar ungdomarna bungyjump och klättrar i berg. Vad var det för fel på att samla frimärken?"

George Orwell

Också **George Orwell** berör frimärkssamlande, i sin bok från 1936 "**Orwell on reading**". Essäen heter "**Bookshop memories**".

"Liksom de flesta antikvariat hade vi diverse sidoinkomster. Vi sålde begagnade skrivmaskiner, till exempel, och även frimärken – använda frimärken menar jag. Frimärkssamlare är ett underligt släkte, som kommer i alla åldrar men endast har manligt kön. Kvinnor ser tydligen inte tjusningen i att sortera små färgglada papperslappar i album".

Fredrik Sjöbergs

"**Eat your stamps or I will leave you**". Citatet cirkulerar bland samlare och handlar om en filatelist som var så fäst vid sina frimärken att hans på alla sätt förtjusande flickvän en vacker dag fick nog och plötsligt visade en mindre ljuvlig sida av sitt väsen genom att yttra de snart nog berömda orden: *Eat your stamps or I will leave you*. Och som detta tilldrog sig på den tiden då frimärken ännu tillverkades av papper och inte som idag av aluminiumfolie, plast och andra onämnbare material, fann den unge mannen för gott att gå hennes vilja till mötes. **Han åt upp sin samling. Den var stor så det tog sin tid.** Men han visste vad han ville och hon. Han tog det pö om pö. Och

sedan levde de lyckliga. Citatet finns bl a i **Fredrik Sjöbergs** bok "Varför håller man på? Och andra essäer"

Carl Georg Craaford

"Frimärket från Kina, Hågkomster från när och fjärran". Boken kom ut 2006 och handlar om Craafords många år i Utrikesdepartementet i många länder och spännande uppdrag. Craaford säger att han tidigt i sin ungdom blev påverkad av ett **frimärke** från Kina och bestämde sig då att utrikestjänst på UD skulle bli hans liv.

Björn Ranelid,

"Min skolfröken skall vara ett frimärke"

När lärarinnan Anna Jensens långa liv är slut samlas några av hennes elever på kyrkogården. En av dem är Björn Ranelid.

Han minns hur hans första skolfröken lärde honom att hålla pennan fint och forma bokstäverna vackert – och hur hon fostrade sina elever med kärlek och tålamod. Hans berättelse blir en skildring av skolan, Malmö och riket Sverige speglad genom Anna Jensen under nästan hundra år.

Susanne Ringell

Det här är en reseskildring i flera genrer, från Siljabåtens överbelastade promenaddäck där föräldrar ligger förtöjda och vidare till Reykjavik, Malaga och Storlandet i den finlands-svenska skärgården. Med

i bagaget finns en andlighet och absurditet som kännetecknat Ringells författarskap. Rescensenterna säger "I **Frimärken** visar Ringell upp sin talang för såväl prosalyrik som dramatik".

Inverted Jenny

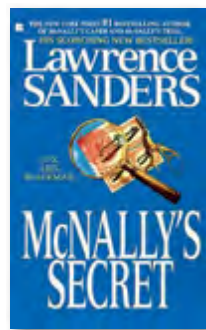
är ett populärt tema i flera böcker

"Chasing Jenny: A Philatelic Mystery" av Jeff Stage är en spännande kriminalroman som kretsar kring ett mycket sällsynt frimärke, **"Inverted Jenny"**. Berättelsen följer en ung journalist och frimärksentusiast som blir inblandad i ett mordmysterium när en kvinna påstår att hennes far har ett av de stulna frimärkena. Boken tar oss med på en jakt genom tiden, från den första airmailfärden 1918, till en konvoj över Atlanten under andra världskriget och vidare till postkrigsperioden på 1950-talet. Det är en riktigt spännande resa fylld med förtryck, lögner och mord!"

Lawrence Sanders "McNally's Secret"

är en kriminalroman skriven av Lawrence Sanders. Boken handlar om Archy McNally, en privatdetektiv och lekmanndetektiv, som bor i Palm Beach, Florida. Archy tar sig an ett fall där en rik dam, Lady Cynthia Horowitz, har förlorat några värdefulla frimärken (**Inverted Jenny**). Vad börjar som ett enkelt ärende snabbt utvecklas till en komplex historia fylld med sex, lögner, svartmål och mord. Under sin undersökning upptäcker Archy en hemlighet.

George Amick

"The Inverted Jenny: Money, Mystery, Mania" av George Amick handlar om det berömda **Inverted Jenny**-frimärket, som är ett amerikanskt airmailfrimärke från 1918. En del av upplagan trycktes med flygplanet på frimärket med ett oavsiktligt tryckfel, som gör att flygplanet på frimärket är spegelvänt. Boken följer historien om dessa frimärken från

deras upptäckt vid en poststation i Washington, D C, till de märkliga händelserna som följde, inklusive stöld, förlust och rättsprocesser.

Boken är fylld med spännande berättelser och intriger, och den är intressant både för frimärkesentusiaster och för dem som är nyfikna på historiska äventyr.

Ellery Queen The adventures of the One Penny Black

Boken handlar om en händelse kring det **första frimärket, One Penny Black**, som lanserades i England 1840

Huvudpersonen, måste lösa ett mystiskt brott som är kopplat till detta historiska frimärke. Romanen är fylld med spänning, överraskningar och intressanta historiska referenser. Det är en riktigt spännande läsning för alla som gillar både kriminalhistorier och frimärken!

Georges Simenon "The Little Man from Archangel"

(original title: "Le Petit Homme Archangelsk") är en kriminalroman skriven av Georges Simenon. Boken handlar om Jonas Milk, en man vars rysk-judiska föräldrar flydde från Archangelsk och uppfostrade honom i en liten fransk stad där han äger en bokhandel.

Hans liv tar en dramatisk vändning när hans promiskuösa hustru försvinner, inte för första gången, men denna gång tar hon också hans värdefulla **frimärkssamling**. När hon inte återkommer och både grannar och polisen börjar misstänka honom, börjar hans grepp på sitt eget liv svikta. Boken utforskar Jonas' inre kamp och de sociala påfrestningar han står inför.

Jan Mårtensson "Tre shilling banco" 2012

Introduceras för läsaren med några frågor. Kan man drunkna i en rosenrabatt? Är södergök alltid dödergök? Handlingens plats är en midsommarafton på herrgården Boosta i Närke. Idyllen kraschar när ett sensationellt frimärksfynd dyker upp helt oväntat...

On Collecting Stamps av Håkan Lindqvist

Håkan Lindqvist var en svensk författare som avled 2002. Så här presenterar hans förlag boken med titeln **"On collecting stamps"**.

"A journey to the town where he was born becomes a trip into the past: When Mattias hears about the death of a friend from his childhood days, he starts recalling the time with Samuel. Mattias was searching for a friend, while Samuel was longing for his big love, a young sailor on the edge of manhood. Samuel's funeral leads Mattias back to an unanswered question. Why did he dedicate his life to a stamp collection instead of really living it? Finally an old letter of the passed away friend resolves a well kept secret ..."

Skulle nu inte skönlitteratur passa i en paus i katalogbläddrandet så finns det i varje fall en "frimärksfilm". Lämplig för åldrarna 7 år och uppåt!

Stamps in the Movies – Tommy Tricker and the Stamp Traveller

Tommy Tricker and the Stamp Traveller is a kids movie that was filmed in Canada. The storyline follows a group of kids as they discover that they are able to explore the world by jumping into postage stamps that are on an envelope, which takes them to the country where the letter is going. ●

Förbundets silverskatt säljs på auktion

På Förbundskansliet i Älvsjö hittades en samling äldre medaljer. Det var 87 st som dokumenterades och fotograferades, den sammanlagda vikten silver var 2,7 kg.

Styrelsen beslutade att medaljerna skulle säljas för att stärka den skakiga ekonomin, ett beslut som inte var lätt, men nödvändigt. Uppdraget att sälja medaljerna lämnades till Myntauktioner i Sverige AB, MISAB.

Under diskussionerna i styrelsen var vi också eniga om att informera våra medlemmar om försäljningen så att intresserade skulle ges möjlighet att köpa medaljer.

Auktionen blir i juni, auktionskatalogen presenteras digitalt på MISABs hemsida, myntauktioner.se

Bild: Magnus Wijk

Text: Lars-Håkan Jonasson

Världsutställning i Uruguay 2025

en stor svensk succé

Under några varma sommandagar i februari så hölls årets första världsutställning i Punta del Este, Uruguay. Antal svenska deltagande var bra för att vara en utställning i ett lite udda land. Sverige hade med oss 7 exponat och ett litteraturobjekt, och resultaten var som vanligt mycket bra. Än en gång visade Sverige att vi tillhör eliten inom utställarfilateli, genom att ta hem tre Stora Guld-medaljer, två Guld och tre Stora Vermeil medaljer.

I februari 2025, mellan den 17 och 22, genomfördes en världsutställning i Punta del Este i Uruguay. Detta för att fira 200 år av självständighet för Uruguay. Punta del Este är en vacker och välskött stad ca 2 timmer ifrån huvudstaden Montevideo, längts ute mot havet. Man får nog klassa staden som ett lite bättre och rikare än genomsnittet av Uruguay. Där det fanns väldigt fina, stora och vackra hus längst havet och stora bostadsrättsföreningar med härliga lägenhet med stora balkonger och med utsikt över havet.

Själva utställningen var på MACA museum, som man förenklat kan kallar för ett museum för skulpturer och modern konst. Detta museum låg tyvärr ca 30 minuter från Punta del Este och mitt ute på landet, så man fick åka buss eller bil dit. Det hade självklart underlättat om det låg inne i Punta del Este. Men museiområdet var stort och imponerande, med ett fantastiskt parkområde som var välskött och med flera moderna byggnader. I en av dessa stora byggnader hölls frimärksutställningen.

Utställningsbyggnaden var stor och luftig och passade bra för en frimärksutställning, med bra ljus och gott om plats. Dock var det ganska få ramar för att vara en världsutställning, lite mindre än 1 200 ramar. Och utställningen skedde så att man delade upp exponaten i två delar, så att den första delen på ca 600 ramar skedde de första dagarna och sedan tömdes ramarna och den andra delen monterades upp. Detta med uppdel-

ning är alltid lite problematiskt när man skall montera ner exponaten och sedan sätta upp nya exponat, för utställningsledningen brukar ha för få antal personer som kan öppna och stänga ramarna, så kommissarierna som tar ner och sätter upp exponaten blir lite irriterade för att det tar väldigt lång tid innan man får hjälp med att sätta upp glasen på ramarna.

Förutom "problemet" med att utställningen låg lite avskilt, så var tyvärr antalet åskådare väldigt lågt. Förutom kommissarierna, jurymännen och ett fåtal utställare så var det några lite förvirrade åskådare till museet som helt plötsligt kom in i utställningshallen med exponaten, och de var nog inte beredda på vad de såg.

För svensk del var det 7 exponat och ett litteraturobjekt med på utställningen. Och som vanligt gjorde vi ett mycket bra resultat som vi måste vara stolta över. Även om säkerligen någon av de svenska utställarna ville ha ytterligare några poäng.

Sverige fick med sig tre Stora Guldmedaljer hem och två av dessa fick även specialpris. Utställarna var Lennart Järnum som visade sitt fantastiska svenska skilling- och vapenexponat som denna gång fick 96 poäng och ett specialpris, Jan-Olof Ljungh för sitt imponerande tyska NDP exponat som också fick 96 poäng och ett specialpris, samt Fredrik Ydell som fick 95 poäng för sitt nordiska luftpostexponat. Stort grattis till samtliga tre utställare.

Förutom dessa tre Stora Guld, fick vi även två Guld, som också är mycket bra. Det ena var Rikard Azelius som fick 93 poäng för sitt spännande exponat om post mellan Sverige och Frankrike, och den andra var Lars-Olof Nilsson som fick 90 poäng för sitt internationella helavärlden exponat "The First Formular card". Stort grattis till de finns resultaten.

Förutom dessa så hade vi två första-gångs-utställare på världsutställning, som lyckades få Stor Vermeil. Det var Mikael Carlsson med sin forskningsexponat om 12 öre Vapen, som fick 88 poäng. Även om man som svensk är lite partiskt så kan man nog tycka att Mikael borde fått ytterligare ett par poäng på Kunskap, då hade han varit uppe på en Guldmedalj. Men det får vänta till nästa utställning. Den andra första-gångs-utställaren var Per-Olof Jansson som fick 86 poäng för sitt exponat om Canadas luftpost. Vi svenskar har väldigt få exponat just i Luftpostklassen, så extra glädjande att vi nu har ytterligare ett bra exponat i denna klass.

Eftersom det var första gången för dessa på en världsutställning så får man bara 5 ramar, men nu lyckades båda att få över 85 poäng och detta innebär att man kan få 8 ramar nästa gång de ställer ut på en världsutställning. Och detta är en stor fördel om man vill ha Guldmedalj i framtiden. Så mycket bra jobbat och grattis till er att ni fått över 85 poäng.

Vi hade också med oss ett litteraturexponat och det var denna gång Facit Special Classic 2024. En katalog som vi som samlar Sverige och Norden måste ha, och den är mycket bra med trevliga artiklar osv. Nu fick Facit 88 poäng, som innebär Stor Vermeil. Här kunde man hoppas på ytterli-

gare ett par poäng, för att komma upp i 90 poäng och Guldmedalj. Med dessa mycket bra resultat för de svenska utställarna måste vi vara mycket nöjda, och ett stort tack till utställarna som valde att representera Sverige på denna utställning.

För utställningens stora priser, Grand Prix International och Grand Prix National, valde juryn ut tre kandidater till GP International och en kandidat till GP National. Vinnaren av dessa utsågs sedan på banketten där varje juryman får rösta på vilken kandidat de tycker skall vinna, och rösterna räknas under banketten. Har man bara en kandidat till ett av GP så är det ganska enkelt att räkna ut vem som vinner. Och för GP National blev vinnaren Walter Britz med sitt exponat "The Postal History of Uruguay 1779 – 1880".

Vinnaren av GP International blev en jämn omröstning och till slut vann Pablo Alejandro Reim med sitt exponat "Republica Argentina – Classics Issues – Escuditos and Rivadavias". De andra kandidaterna hade kopplingar till Norden, det var finnen Kai Nieminen och dansken Lars Jørgensen (som bor och representerar Belgien).

Sveriges Filatelistförbund har skänkt ett specialpris till utställningen. Denna gång bestående av en keramikvas från den danska designer Kähler. Vinnaren av detta specialpris har jag tyvärr inte lyckats reda ut, men vi hoppas att den kom i rätta händer, och att den uppskattas. Tack till Sveriges Filatelistförbund för att ni ställde upp med detta specialpris.

Ett stort tack till alla svenskar som ställde ut och gjorde bra reklam för svenska utställarfilateli och för Team Sweden!

Fredrik Ydell
Svensk kommissarie Uruguay 2025

Namn	Klass	Exponat	Poäng	Medalj
Lennart Järnum	Traditional Europe	Sweden – Coat-of-Arms in Skilling and Öre denominations 1855 – 1872	96	Stor Guld + SP
Jan-Olof Ljungh	Postal history Europe	N.D.P. items sent to Overseas Destinations 1.1.1868 – 31.12. 1871	96	Stor Guld + SP
Fredrik Ydell	Areophilately Europe	Airmail within, from and to the Nordic countries 1809 – 1924	95	Stor Guld
Rickard Azelius	Postal history Europe	Mail between Sweden and France before the UPU	93	Guld
Lars-Olof Nilsson	Postal Stationery	The first Formular cards	90	Guld
Per-Olof Jansson	Areophilately America	The Development of the Canadian Government air mail service	88	Stor Vermeil
Mikael Carlsson	Traditional Europe	Sweden 12 öre Coat-of-Arms 1858 – 72, the Prodcúction and Printings	88	Stor Vermeil
Facit Förlag AB	Philatelic Literature	Facit Special Classic 2024	88	Stor Vermeil

Framtidsspaning

Text och bild: **Christer Brunström**

Samlarskolan har nu nått lektion nummer 250 vilket innebär att spalten har funnits med här i SFT Filatelisten i betydligt mer än ett kvarts sekel. Under de gångna åren har Sverige och världen genomgått enorma förändringar och hur framtiden kommer att se ut är det nog ingen som riktigt vet. Det som är på modet idag är kanske helt bortglömt om bara några år.

Det som är uppenbart är den stora polariseringen i samhället. På den ena sidan finns den moderna delen av befolkningen som helt anammat den nya digitala tekniken medan resten (oftast något äldre) föredrar den gamla analoga världen med tidningar tryckta på papper för att bara ge ett exempel.

Undersökningar har visat att unga svenskar numera ägnar så mycket som tio timmar av sin vakna tid åt sina skärmar. De konsumerar ständigt de bloggar och annat innehåll som produceras på X, Facebook, Tiktok och andra digitala plattformar. Människorna har blivit följare till "influencers" som noggrant dikterar vad man skall tycka, syssla med eller vilka produkter och tjänster man måste köpa.

Den som studerar sina medmänniskor kommer blixtnabbt att upptäcka att mobiltelefonen numera i det närmaste har blivit en kroppsdel. Den konsulteras i princip var femte sekund eller konstant. På senare tid har experter varnat för att överdriven skärmtid kan få mycket negativa konsekvenser medan andra menar att det är tvärtom. Hur som helst talas det numera ständigt om att unga människor antingen har märkliga diagnoser eller mera allvarliga mentala problem. Om roten till det onda finns i det moderna samhället är kanske oklart men man bör nog ha det i åtanke.

Andra tydliga trender i vårt moderna samhälle är att många har valt att leva över sina tillgångar, man hoppas på enorma vinster på våra många nätcasinon eller man spenderar en förmögenhet på sina tatueringar.

Det finns naturligtvis även många äldre personer som helt har anpassat sig till vår nya digitala värld. Även de som inte vill tvingas in i den eftersom ständigt nya digitala förändringar genomförs som i stort sett tvingar oss alla skaffa det som krävs.

Man kan samtidigt konstatera att många "moderna" människor redan har förlorat kontakten med det som var normalt för bara 20 år sedan. Vid några av mina besök i min närmaste livsmedelsaffär med en PostNord-avdelning har jag önskat bli av med något äldre frimärken för att betala rekavgifter och liknande. Expediterna har då flera gånger velat använda tejp för att fästa frimärkena på försändelserna; uppenbarligen känner de inte till att något äldre frimärken är gummerade.

Det är i denna nya värld som Sveriges Filatelistförbund och landets alla lokala frimärks- och vykortsföreningar skall försöka nå ut till nya intressenter. Man får lätt intrycket att många människor lever i nuet utan några tankar på vare sig det förgångna eller framtiden.

Mycket tyder på att SFF har fått många nya medlemmar tack vare närvaron på Facebook och andra digitala medier och kanske är det där som både förbund och lokala klubbar måste bli mycket mer aktiva.

Hur ser då framtiden ut för vår hobby? Kan vi hävda oss i den nya digitala världen där antalet tatueringar annars är det stora samtalsämnet?

Det finns många frågeställningar men har vi egentligen några svar?

Lars Liwendahl har ett avslutande kapitel om just framtiden i sin nyutkomna bok *Samlarminnen*. Boken handlar i stora drag om filatelins historia men han har också valt att spana lite in i framtiden och det kan vara nog så intressant att få bekanta sig med hans idéer och tankar om detta tema.

Han pekar på att samlandet (vad det nu är man samlar på) nog är lika vanligt som tidigare och då speciellt av äldre föremål. TV-program som *Antikrundan* har en miljonpublik.

Liwendahl menar att vi egentligen samlar på historia och när det gäller filateli handlar det om olika former av kommunikationshistoria. Här gäller det att placera våra frimärken i den kontext som de har och fortfarande används i. Han pekar på att filateli mycket väl kan fungera i samklang med andra samlingsområden som vykort eller mynt. I just detta hänseende har ju föreningar för frimärken och vykort ofta kunnat samarbeta för att inte tala om de många föreningar som riktar sig till båda grupperna. Han pekar också på att vår hobby kan praktiseras av alla och på den nivå som passar var och en.

Digitaliseringen av frimärkshandeln har också gjort det betydligt enklare än någonsin tidigare att komma över det material som man är intresserad av.

Med tanke på att människor numera riktigt sällan kommer i kontakt med frimärken är det nog tveksamt om vår frimärkshobby i framtiden

kommer att locka lika många människor som för 50 år sedan.

Att samla på saker och ting är en mänsklig instinkt varför vi nog alltid kommer att intressera oss för frimärken, posthistoria, vykort och liknande objekt. Frimärken har beledsagat mänskligt liv sedan 1840, vykortet sedan sent 1880-tal och posthistoriska objekt sträcker sig tillbaka till medeltiden. Det är många människor som intresserar sig för historia och här passar våra samlarobjekt in. Här gäller det att presentera berättelserna på ett så bra sätt som möjligt för att nå ut till större grupper av människor som kanske med tiden kan utvecklas till filatelister.

När det gäller riktigt ovanliga objekt finns det människor med stora ekonomiska resurser som gärna tycks vilja äga sällsynta och ytterst värdefulla föremål under en period av sina liv. Här handlar det inte om filateli i vanlig mening utan att man samlar på sig exceptionella objekt för sitt eget nöjes skull. Det är bland annat dessa köpare som de stora auktionsföretagen riktar in sig på.

Den som studerar sina medmänniskor upptäcker omedelbart att det stora flertalet numera ägnar stora delar av sin vakna tid åt större eller mindre skärmar. Detta är naturligtvis en verklighet som dagens filatelistiska ledargestalter måste ha i åtanke när de planerar för framtiden.

Traditionella föreningar har fått det allt svårare att locka människor till sina möten och det är många frimärksklubbar som noterat samma

Taiwan uppmärksammade olika fritidsaktiviteter på sex frimärken den 3 juli 2024. Framärkssamlade finns med som nummer 1 i serien.

negativa trend. Moderna människor tycks förenas i digitala grupper eller "communities" för att använda en engelsk term. Här samlas de kring ett gemensamt intresse, delar information med varandra och dessutom köper och säljer delgarna olika samlarobjekt. Många sådana grupper finns på exempelvis Facebook. Ofta ställer någon en fråga som övriga deltagare försöker besvara. En sådan "tråd" innehåller oftast mer eller mindre gissningar utan någon större substans även om de ibland leder fram till det önskade svaret.

Andra filatelister har valt att dela med sig av sina kunskaper i bloggar eller poddar och dessa lockar uppenbarligen väldigt många "moderna" människor med ett samlarintresse.

Att fysiskt träffas för att samtala om sin frimärkshobby tycks numera vara av mindre intresse. Föredrag och andra presentationer vill man ofta helst lyssna till via zoom.

En typ av samlarföreningar som tycks vara mycket framgångsrik är de som vänder sig till de riktigt kunniga (och ofta kapitalstarka) filatelisterna och utställningssamlarna. De behåller i stor utsträckning sina medlemmar och nya ersätter dem som av olika orsaker försvinner. De har ofta fysiska möten där medlemmarna träffas för utbyte av erfarenheter och social samvaro. Men även dessa föreningar har anammat mycket av den moderna tekniken som komplement till övrig verksamhet. ●

Var i hela världen ...?

Amhariskt skriftspråk

När Etiopien år 1895 gav ut sina första frimärken var landet inte med i Världspostunionen (UPU) vilket innebar att frimärkena inte kunde användas på post till andra länder. Man löste problemet genom att

portot kompletterades med frimärken från Franska Somalikusten (även känt som Obock och Djibouti).

Etiopien har ett eget skriftspråk – amhariska. Landets första frimärksemission hade enbart

text och siffror på just detta språk vilket medför att det kan vara svårt att korrekt placera dem i våra frimärksalbum eftersom amhariska inte har den minsta likhet med vårt latinska alfabet.

Först år 1908 blev Etiopien medlem i UPU och landets nya frimärksutgåvor försågs med landsnamnet Ethiopie på franska. Att man valde just franska hängde samman med att många av de européer som hjälpte till att upprätta landets postverk kom från just Frankrike eller andra fransktalande länder. En annan orsak till språkvalet är det faktum att det officiella språket inom Världspostföreningen är just franska. ●

Text och bild: **Christer Brunström**

Ricardo Nelson

– världens starkaste man?

Text och bild: **Karl-Olof Hallman**

På ett amerikanskt vykort från 1920-talet presenteras den svenske atleten Ricardo Nelson som "världens starkaste man". Bilderna på kortet visar honom när han virar en järnstång runt låret och när han rätar ut en hästsko som han har greppat med tänderna. Att han skulle ha varit världens starkaste man, är kanske ett uttalande som man får ta med en nypa salt. Men stark var han, smålänningen Rickard Nilsson från Rockneby.

Hans far, Karl Nilsson, var skomakare med eget hus i Rockneby vid tiden för Rickards födelse den 15 februari 1898. Enligt uppgift kallades Rickards far för "Ölenisse" eftersom han hämtade öl från Kalmar till nederlaget i bygden. Karl och hans hustru Julia Sofia Jansson hade haft en äldre son med namnet Rickard, men denne hade avlidit under 1897. Enligt sägnen hade Rickard I blivit bortklemad med skötsel och god mat innan han dog fem år gammal. Rickard II fick en något annan skötsel och kunde få sova ute i barnvagnen på dagen. Han matades med vanlig husmanskost och dessutom ett rått ägg varje dag. Med tiden blev han en ovanligt frisk och stark pojke.

När han blev äldre arbetade han som bonddräng på gårdarna i trakten. En granne fick se honom när han efter att ha kört välten på en åker, lyfte upp den på en vagn, när han skulle köra hem. En annan mindre trolig version av historien är att han skulle ha slängt upp välten på axeln. I vilket fall som helst förstod man att han var ovanligt stark och övertalade honom att uppträda på marknader. Där böjde han järnspett och rätade ut hästskor. Så småningom blev han också tandatlet. Det sägs att han kunde lyfta 350 kg med tänderna. Han kunde även räta ut en hästsko, som han hade bitit tag i. På grund av alla sina kraftprov kom han att kallas "Mannen med lejonstyrkan".

Ett vittne från ett uppträdande på Öland har berättat att medan Rickard hängde upp och ner lyfte han enbart med hjälp av tänderna tre ihopbundna män. Ett nummer som senare också kom

att göra lycka i Amerika var när han stängdes in i en bur och sedan tog sig ut genom att böja isär burens järnstänger och pressa sig ut. Efter utbrytningen brukade han erbjuda den som lyckades göra om bravaden en rundlig summa pengar. Tydligt var det inte så många som ens försökte och ingen som lyckades.

Hans dragkamp med två hästar var ett annat berömt nummer. Hästarna skulle försöka att dra upp den liggande Rickard, som hade en sele på sig och tog spjörn mot en plank. Hästarna lyckades inte. Enligt honom själv berodde det på att hästarna gav upp om det blev för stort motstånd. En gång försökte han samma sak med oxar. Den kampen förlorade han. Oxarna segdrog hela tiden och fick upp honom när han måste andas. Efter detta avstod han klokt nog från att tampas med oxarna.

I början av 1920-talet åkte Rickard över till Amerika för att pröva lyckan. Han hade redan en bror och en syster i det stora landet i väster och hade möjlighet att få en del hjälp i början. Där presenterades han naturligtvis som världens starkaste man på sina turnéer över hela landet. Han utförde samma övningar som han tidigare hade gjort i Sverige, men lade också till några nya. En av dessa var att slita av en fartygstross, som tålde ett tons belastning. Det är möjligt att han fick idén till denna övning på överresan med båt. På ett vykort kan man se honom försöka sig på detta. Han har en sele på sig och trossen är

fäst vid en anordning på golvet. Med stort tålamod drog han sedan tills han ett efter ett lyckades slita av de små rep som trossen var uppbyggd av. Många andra försökte sig på samma sak men det var få som lyckades.

Enligt bloggen oldtimestrongman.com brukade Ricardo "Hardtack" Nelson, the Swedish Lion, räta ut en hästsko med tänderna varje morgon. Man kan förmodligen ana en viss överdrift i det fallet. Dessutom nämns främst hans förmåga att vira järnrör, böja spikar, räta ut metallföremål med tänderna och förutom allt detta också att böja mynt med fingrarna.

Tydligt gav hans turnéer ett bra ekonomiskt utbyte eller möjligen var han som smålänning extra försiktig med de dollarmynt som flöt in. Rickard blev kvar i Chicago efter karriärens slut. Han hade också placerat sina pengar säkert och startade ett par resebyråer, som anlätades av bl.a. Svenska amerikalinjen. Resebyråverksamheten krävde mycket arbete, men när han hade möjlighet att själv ta semester gjorde han besök i sitt gamla Småland. Han dog 1980 i Florida och donerade sin kropp till vetenskapen för att man skulle kunna undersöka senor och muskler.

Det amerikanska vykortet som nämndes i början finns också med svensk text. Det framgår inte vem som har producerat det men det förefaller inte vara en orimlig gissning att Rickard hade kortet med sig från Amerika och i Sverige lät göra en svensk version som reklam för sina upp-

trädanden på svensk mark. Baksidan har adresslinjer och texten "Brevkort" och "plats för frimärke". På den amerikanska versionen kunde man i alla fall få veta att det kostade två cent att skicka kortet. Inte heller kortet som visar dragkampen med hästarna ger någon antydning om när och var det är producerat utan baksidan har endast adresslinjer.

Förmodligen hade Rickard Nilsson anledning att besöka Rockneby järnvägsstation vid sina resor från och till Småland. Järnvägen kom till Rockneby 1896. På orten fanns poststation från 1874. Frimärket är stämplat i Rockneby 1889 och

vid den tiden var poststationens föreståndare handlanden Carl Gustaf Ander och stationen hade flyttats till hans affär. Vid tiden för Rickard Nilssons födelse hade poststationen flyttats till järnvägen och stinsen hade blivit föreståndare. ●

Auktion 415 – 11 juni 2025

Vi tar nu emot
inlämningar inför
kvalitetsauktionen
17 maj.

Alla auktioner är
LIVE online på
www.philea.se

Logga in på vår
hemsida för
att delta.

Våra auktioner ses av kunder över hela världen!
Delta som inlämnare du också. Kontakta oss gärna redan idag.

– Det självklara valet för 'namesales' –

Auktioner ca. 8 gånger per år.
auktion@philea.se Tfn 08-640 09 78
Svartensgatan 6, 116 20 Stockholm
Kontor i Göteborg, Malmö, Uppsala, Norrköping, Örebro, Kalmar.

Onlinebutik med 1000-tals
objekt till fasta priser.
www.philea.se/shop
webshop@philea.se

När jag mötte Jöns Persson Dyssvold!

Text och bild: **Lars-Håkan Jonasson**

Jag mötte honom självklart inte på riktigt, bara i min fantasi. Men ju mer jag efterforskat om Jöns Persson Dyssvold, desto mer inser jag att våra vägar faktiskt har korsats. Dock har hundra år förflutit sedan den mytomspunna lantbrevbäraren gått på de stigar jag vandrade på i somras.

Det hela började med att jag och min kusin Bertil försökte hitta vår farfars morfars fars boställe vid sjön Lillnaggen nära gränsen mellan Medelpad och Hälsingland. Under sökandet efter uppgifter om platsen kom vi i kontakt med ett par från Grundsjön som visade sig var delägare i ett litet torp som än i dag finns kvar på Naggnäset. Förutom att de skjutsade oss över sjön på sin flotte hade de med sig en välfylld fikakorg och ett kompendium med hembygdshistoria. Nu kommer vi till vad jag skall berätta om, nämligen den legendariska brevbäraren "sör' på skogen", Jöns Persson Dyssvold, som det fanns att läsa om i kompendiet.

Jöns Persson föddes 13 december 1855 i Dyssla, en by i Östmarks socken i Värmland. Som 19-åring tog han arbete vid ett sågverk i Sundsvall där han dock inte blev kvar så länge. År 1888 skrevs han i Valsjö, men han hade uppenbarligen kommit dit tidigare då han fick en son den 17 september 1888 med Valsjö Mattis-Karin som han den 2 mars 1890 gifte sig med.

I Valsjö fanns det inte så många andra arbetstillfällen än i skogen, ett arbete som var både slitsamt och dåligt betalt. Så när Kungliga Generalpost-styrelsen sökte en lantbrevbärare för sträckan Valsjön – Mellansjö sökte Jöns tjänsten. Av prästen i Ramsjö fick han ett sk Frejdebetyg som styrkte att Jöns "åtnjutit medborgerligt förtroende". Att han var känd för att vara en i alla avseenden ärlig man styrktes av betyget. Detta ledde till att han den 22 oktober 1904 fick underteckna kontraktet med Kungliga Generalpost-styrelsen om en lantbrevbärartjänst. Kon-

traktet var ursprungligen på 13 månader men kom att omfatta hela 23 år när han slutade vid 72 års ålder. Det var först när Jöns fick denna betydelsefulla tjänst som brevbärare som han tog efternamnet Dyssvold. I sin första tjänst som lant-

Tecknad bild av Anne-Marie Nilsson. Under alla år som Jöns Dyssvold var brevbärare var det inte bara post han bar med sig utan vanligt var att han levererade medicin. Till de ovanligare hör nog att han fick bära med sig ett spett och vid ett annat tillfälle en spädgris.

brevbärare skulle han hämta post i Mellansjö dit den kom med tåg, sen gick han den 2,7 mil långa rutten via Hedsjön – Grundsjön-Norrnaggen till Sörnaggen. 1908 förlängdes turen till Valsjön och blev då 3,2 mil enkel väg.

Jöns Dyssvold var alltså namnet, inte Jens Dyssvold som det felaktigt står på PT-kortet från 1978. Kortet visar den karaktäristiska bilden av brevbäraren med skärmmössa, pistol och fotogenlykta. En bild som fått symbolisera en hel arbetarkår. Revolvern som han bar var en 11 mm modell 1871, som tillverkats i Belgien men även av Husqvarna Vapenfabriks AB. Jöns fick användning för detta kraftiga vapen då han skrämde i väg en rövare som hotat honom till livet.

Jöns var känd som en snäll och hjälpsam medmänniska som gärna gav svar på tal med bibelcitater. Hans snällhet missbrukades av en del som när han blev ombedd att ta med ett spett som tillsammans med den många gånger tunga postväskan gjorde vandringen extra jobbig. En annan gång blev Jöns ombedd att ta med sig en spädgris och sin vana trogen att ge service till kunderna, tog han helt sonika griskultingen under armen och levererade den. Ofta hände det att han levererade medicin från apoteket i Ljusdal till äldre och svagare personer som inte kunde hämta leveranserna i de gårdar som låg efter rutten. Det innebar så klart omvägar från den ordinarie postrutten. Inte undra på att han i trakterna var känd som en snäll och rättskaffens människa.

År 1927 slutade Jöns som lantbrevbärare, han var då 72 år.

Hur gick det då med sökandet efter våra rötter, jo bra! I de bygdehistoriska studier som Ivan Johnson gjort, som jag fick låna av paret vi träffade i Grundsjön, bekräftades att nybyggaren Jon Andersson var den första ägaren av stället i Lillnaggen 1828 – 1848 och han var alltså vår farfars morfars far. När vi vandrade runt i skogen på Nagnäset kunde vi se ytor som varit odlade samt att vi hittade resterna av en jordkällare. Så visst

Ett känt PT-kort från 1978 där Jöns får personifiera lantbrevbärarna. Genom att betrakta bilden är det lätt att tänka sig in i hur Jöns arbetspass kunde te sig under de milslånga vandringarna i de mörka norrländska skogarna.

kom vi rätt. Tankarna gick kring hur livet var där, i väglöst land, för 200 år sedan. Samma väglösa trakter som Dyssvold vandrade i 100 år senare. ●

Källor:

Södra- och nordvästra Finnmarkerna i Borgsjö
Ivan Johanson 2002.

Hälsinge Kuriren 1986. Erik Gunnarsson.

Byar i norra Ramsjö. Laila Bylund

Posttryttaren 1989, Svensktopstijlonbeväpning.
Ingmar Kämpe

Nordiska frimärken

- nya utgåvor

Norge

26 februari 2025

Skid-VM 2025 Trondheim / Sondre Norheim 200 år

Rulle: 100 frimärken, 25 av varje motiv

Design: Camilla Kvien Jensen

Valör: Inrikes 20 g

Format: 36 x 25 mm

FNs naturavtal

Arkstorlek: 50 frimärken

Design: Jørn O. Jøntvedt

Valör: 56 NOK

Format: 38 x 30 mm

Här hittar du mer information: www.posten.no/frimerker-til-samling

Åland

19 mars 2025

Mopedbil

Arkstorlek: 199 x 296 mm. 2 x 15 frimärken.

Konstnär: Ksenija Chezheghova

Formgivning: Rebecka Lundén & Johanna Finne

Valör: 6 €

Format: 35 x 35 mm

Den magiska ön

Arkstorlek: 264 x 185 mm. 2 x 15 frimärken.

Konstnär: Amanda Chanfreau

Formgivning: Johanna Finne

Valör: Lokalpost (2.90 €)

Format: 30 x 40 mm

Här hittar du mer information: alandstamps.com/collections/2024

Sverige

24 april 2025

Rosor

Häfte: 10 frimärken, 10 motiv, inrikes brev

Rulle 5 kr: 100 frimärken, 1 motiv, 5 kr

Rulle 44 kr: 100 frimärken, 1 motiv, 44 kr

Design: Henrik Karlsson

Foto: Helene Schmitz

Papper häfte och rulle: Självhäftande

Format häftesfrimärken: 26,5 x 26,25 mm

Format rullfrimärke 5 kr: 26,5 x 26,25 mm

Format rullfrimärke 44 kr: 36,6 x 26,5 mm

EUROPA 2025 – Det skyddande halsbandet

Miniark: 2 frimärken, 2 motiv, 44 kr

Illustration och design: Annelie Carlström

Foto: Ola Myrin

Papper: Gummerat

Format miniark:

130 x 70 mm

Format frimärken

miniark: 51 x 37,5 mm

Här hittar du mer information: postnord.se/om-oss/frimarken/frimarksaret

Döda frimärksländer – 23

Text och bilder: **Christer Brunström**

Den här gången besöker vi ett antal döda frimärksländer i främst Europa och Asien med en liten avstickare till Afrika.

Lombardiet-Venetien

Lombardiet och Venetien är två områden som ligger i norra Italien. De tillhörde länge det österrikiska kejsardömet och fick egna frimärken år 1850 eftersom man där använde silvermyntfot och inte den mindre värdefulla sedelvaluta som var i bruk i övriga landsdelar. Frimärkena har samma utseende som de som användes i Österrike och det är följaktligen valutabeteckningen som skiljer dem åt. Den första utgåvan från 1850 har valörer i centesimi medan utgåvorna från 1858 har valörer i soldi.

År 1859 införlämnades Lombardiet i kungadömet Sardinien och därefter användes frimärkena i Venetien som förenades med res-

ten av Italien först år 1866. Totalt blev det 23 olika frimärken för detta område.

Lourenço Marques

Av förmodligen ekonomiska orsaker valde de portugisiska myndigheterna att dela upp Moçambique i olika områden varav ett par administrerades av privata aktiebolag. En av dessa provinser var staden Lourenço Marques (idag Maputo) med omkringliggande område i den sydligaste delen av Moçambique. Staden hade fått sitt namn efter Lourenço Marques, en portugis som utforskade området redan 1544. Han gifte sig sedan med en lokal kvinna och drev handel med olika produkter. Staden blev tidigt ett centrum för slavhandel i östra Afrika.

Lourenço Marques var eget frimärksland från 1895 till 1920. Enligt amerikanska Scott gav man under perioden ut 176 olika frimärken i traditio-

nell portugisisk kolonialstil. Från 1920 ersattes de lokala utgåvorna av frimärken från Moçambique. Lourenço Marques var huvudstad i Moçambique eller Portugisiska Östafrika.

Flertalet frimärken är än idag billiga i pris. Det stora undantaget är den minnesserie över helgonet Antónius som kom år 1895.

Lübeck

Det var mycket tack vare hjälp från den fria Hansestaden Lübeck som Gustav Vasa lyckades rycka bort Sverige från den nordiska unionen för nu 500 år sedan. Det har funnits bosättningar vid floden Trave i norra Tyskland sedan 700-talet men 1143 anges som året för grundandet av Lübeck. Staden förblev tämligen självständig ända fram till 1937 då den inkorporerades i Schleswig-Holstein.

Det är nog riktigt många läsare som, liksom jag, har personliga erfarenheter av staden Lübeck. Vi har druckit *rotspon* (ett nordtyskt blandat rödvin) och smakat på marsipan, båda klassiska produkter från staden. Vi har gått genom Holstentor, en av två återstående stadsportar i de nu försvunna befästningsmurarna och vi har tittat på de nedfallna klockorna i Mariakyrkan med anor från 1200-talet. Lübeck bombades under andra världskriget och Mariakyrkan och många andra byggnader fick stora skador.

Lübeck hade eget myntverk från 1226 till 1914. Då kanske det inte är speciellt förvånande att staden även hade sitt eget postverk som gav ut 14 olika frimärken mellan åren 1859 och 1865. I ostämplat skick är de flesta fortfarande överkom-

liga. Här kan man varna för falskstämplade frimärken, nytryck och helförfalskningar.

Från den 1 januari 1868 infördes frimärken från Norddeutscher Postbezirk i Lübeck. Restupplagorna på 650 000 märken såldes till den franske frimärkshandlaren P. Pelletreau vilket förklarar varför det fortfarande finns gott om ostämplade Lübeckmärken på marknaden.

Mahra

Det nu så oroliga Jemen bestod fram till 1967 av ett stort antal mer eller mindre självständiga sultanat och shejkdömen. Mahra var ett av dessa sultanat och det hade grundats redan 1432. Rent geografiskt omfattade staten kustområdet i östra Jemen samt ön Socotra. Från 1750 till 1967 styrdes Mahra av dynastin Al-Mahri.

Under seklernas lopp har sultanatet genomgått många förändringar och det har varit ständiga konflikter med grannstaterna inklusive Kathiri som redan omnämnts i den här serien. År 1886 blev Mahra ett brittiskt protektorat. Staten Mahra upphörde att existera den 30 november 1967 i samband med bildandet av Sydjemen. Mahra är känt för sina kameler och sin export av rökelse (en blandning av olika hartser och växtoljor som mixas med främst väldoftande växter).

Den 12 mars 1967 gav Mahra ut sina första frimärken. Serien består av 11 valörer som avbildar statens flagga samt en vy över en kuststräcka. Det kom sedan i rask takt ytterligare 55 frimär-

ken och sex block men de är alla "svartlistade" i våra kataloger. Detta innebär att katalogredaktörerna anser att de inte primärt getts ut för att fylla några postala motiv utan enbart för att marknadsföras till oss frimärkssamlare. Flertalet utgåvor finns både i tandad och otandad form.

Malmedy

Tidigare i den här långa serien har jag berättat om Eupen, ett område i östra Belgien med separat frimärksutgivning 1920 – 1921. Exakt samma sak gällde staden Malmedy med kringliggande område. Dessa två städer med huvudsakligen fransktalande befolkning ockuperades av belgiska trupper efter första världskriget och de tilldelades Belgien i samband med freden i Versailles 1919 men inkorporerades först den 6 mars 1925. Idag har Malmedy en befolkning på strax över 12 000 av vilka 95 % talar franska och 5 % tyska. Staden ingår i provinsen Liège.

Malmedy grundades så tidigt som 648 och blev preussiskt efter freden 1815. Tyskarna gjorde sitt bästa för att utplåna franskt språk och kultur i området.

Den 15 januari 1920 kom en gemensam utgåva för Eupen & Malmédy (tyskarna stavade ortens namn med en accent över bokstaven E). Den 8 mars 1920 kom sedan en separat utgåva för Malmedy. Totalt blev det 22 frimärken, alla övertryckta belgiska frimärken. Här måste man varna för förfälskade övertryck och då oftast på redan stämplade belgiska frimärken.

Manama

Kungariket Bahraíns huvudstad heter Manama men här handlar det om en liten exklav på 25 km² som ligger inklämd mellan Sharjah och Fujaira i Förenade Arabemiraten. Manama ingår i emiratet Ajman. Området känt för sina fruktodlingar och sin produktion av honung och Manama har idag något mer än 5 000 invånare.

När Manama fick sina första frimärken den 5 juli 1966 handlade det om en utgåva från Ajman som försetts med det nya landsnamnet. En titt i tyska Michel visar att samtliga utgåvor från 1967 och framåt har svartlistats. Totalt gav Manama ut 1047 frimärken och 202 block enligt Michel. Ansvarig för denna frimärksflod var den amerikanske entreprenören Finbar Kenny som hade kontrakt att trycka och sälja frimärken från bland annat Manama.

Ajman gick med i Förenade Arabemiraten år 1971 och separata frimärksutgåvor skulle upphöra den 31 juli 1972. Det finns många utgåvor från Manama som är daterade även efter detta datum. Vad jag kunnat utröna finns det inga frimärken med motiv från Manama.

Manchukou

I biofilmen Den siste kejsaren från 1987 skildras Puyis liv. Han blev kinesisk kejsare som litet barn,

avsattes när Kina blev republik år 1911 men återkom som kejsare över Manchukuo år 1934 efter att först ha varit statens president sedan 1932. Manchukuo var en japansk lydstat som omfattade stora delar av nordöstra Kina eller det område som vi känner till som Manchuriet. År 1945 invaderades Manchukuo av sovjetiska trupper och kejsaren togs till fånga. Året efteråt återlämnades området till Kina. Enligt uppgifter hade landet 50 miljoner invånare i början av 1940-talet

På Manchukuos första frimärken år 1942 avbildas Puyi som president och när han sedan återkom på frimärken år 1934 var det som kejsare,

den siste av Qing-dynastin. Det var ytterst få stater som erkände Manchukuo.

Totalt gav staten ut 153 olika frimärken och det är på många sätt ett riktigt spännande område med intressanta motiv.

Nästa gång presenteras endast länder med M som begynnelsebokstav. Betoningen kommer då att ligga på länder med Tyskland som gemensam nämnare. ●

Sveriges industrialisering återspeglad i frimärksutgivningen

Text och bild: **Hans Hedelin Vallda**

I Sverige börjar industrialiseringen under 1800-talets första hälft, den tar fart i mitten av århundradet och omkring 1880 får industrisamhället sitt stora genombrott. Under 1930-talet förändras samhället igen med en snabbt växande tjänstesektor. Nästa epok, det postindustriella samhället börjar ta form på 1970-talet med elektronikens snabba utveckling och IT. Hur denna utveckling återspeglats i den svenska frimärksutgivningen är målsättningen med denna sammanställning.

Det börjar med sågverk och pappersbruk

Industrialisering fick ett genombrott med sågverksindustrin i Norrland under mitten av 1800-talet och den utvecklades sedan snabbt när ångdrivna sågar infördes. Från 1890-talet, med de nyutvecklade sulfat- och sulfitmetoderna övertog sedan pappers- och massaindustrin sågverkens roll som motor för träindustrin.

Skogens betydelse för svenskt näringsliv gick inte postverket förbi, 1959 kom, "Domänverket 50 år". Domänverket som under många år förvaltade statens skogar och skogsindustrier. Skogsindustrins olika steg kan följas från avverkningen, som i serien "Svenskt lantbruk" från 1979 och i "Svenskt arbetarskydd" 1990.

Fram till mitten av 1900-talet användes flottning för att transportera timmer i strömmande vattendrag från skogarna i inlandet till sågver-

ken vid kusten. När LO 1973 fyllde 50 år visade minnesfrimärket en timmerflottare och 1970 kom "Timmerflottning" med samma motiv. Flottningen ersattes av traktorer och lastbilar, i serien "Svenskt näringsliv" från 1970 finns en Bolinder-Munktell traktor som drar ett timmersläp och ett fartyg som lastar timmer (bild 1.)

Sulfitmetoden är ett effektivt sätt att framställa papper ur trämassa som introducerades under slutet av 1800-talet och i "Sulfitprocessen 100 år" från 1974 har postverket valt att visa en ritning av den apparatur som används.

Massa- och pappersindustrin har stor betydelse för svensk export och 1990 kom serien "Massa och papper" med en modern pappersmaskin och ett kollage av utländska tidningar som illustrerar den stora exporten av tidningspapper (bild 2.)

1

2

Järn och gruvor

Järn har framställts i masugnar och bearbetats vidare i stångjärnshammare sedan tidig medeltid, tekniken har därefter utvecklats med större och mer effektiva masugnar. Den fortsatta bearbetningen till smidbart järn har även den industrialiserats och koncentrerats till större anläggningar. I serien "Bruksmiljöer" från 2011 finns Forsviks bruk (bild 3) i Karlsborgs kommun, det startade där det rinnande vattnets kraft kunde utnyttjas, först som en kvarn sedan som stångjärnshammare, slutligen gjuteri och mekanisk verkstad. En provkarta på olika stadier i Sveriges industrialisering skriver postverket i sin motivation till frimärket. I samma serie finns Avesta bruk, anlagt som kopparverk för att på 1800-tal gå över till ståltillverkning, en verksamhet som finns kvar. I serien "Hälsingland" från 1980 avbildas Iggesunds bruk. Det startade med en masugn och har därifrån utvecklats till en skogs och stålkoncern. De är båda företag som grundades innan industrialiseringen men som omstrukturerats, industrialiserats och levt vidare.

Ett viktigt steg i framställningen av smidbart järn i industriella kvantiteter var bessemermetoden. År 1858 var Göran Fredrik Göransson den

3

förste som lyckades. Till 100-års minnet gavs ett frimärke ut 1958 (bild 4.) Det var starten för det företag som nu heter Sandvik, verksam över hela världen.

4

Gruvdriften

har även den gamla anor och är alltför en viktig del i svenskt näringsliv både den malm som bryts och för den industri som utvecklats runt gruvdriften. År 1970 kom frimärket "Gruvdrift" med en gruvarbetare med Atlas Copcos hydrauliska bergbormaskin, ett viktigt steg i utvecklingen mot alltmer avancerad fjärrstyrd gruvdrift. Även gruvor finns avbildade i serien "Järn bryter bygd" från 1991 som Spetalgruvan i Norberg och Dannemora gruva. De stora malmfälten i norr finns med i serien "Svenskt näringsliv" från 1970 med ett vackert märke (bild 1.)

Mekanisk industri

Den mekaniska industrin var av avgörande betydelse för industrialiseringen i Sverige. Flera företag startade under tidigt 1800-tal med strömmande vatten som kraftkälla för att sedan börja använda ångkraft för att under tidigt 1900-tal elektrifieras vilket var revolutionerande. Tillgången av elektrisk kraft från de stora vattenfallen i norra Sverige och utbyggnaden av elnätet har varit en hävstång för industrialisering vilket uppmärksammades 1955 med ett 30-öres frimärke och i "Svenskt näringsliv" från 1970.

Exempel på detta är Jonsereds fabriker som startade sin verksamhet under tidigt 1800-tal, snabbt växte och som finns med i serien "Bruksmiljöer" från 2011. Ett annat är Husqvarna där startades på 1600-talet tillverkning av gevär. Företaget förgrenad sedan tillverkningen under slutet av 1800-talets industrialisering med allt från symaskiner och vedspisar till skrivmaskiner och längre fram med cyklar, motorsågar och gräsklippare. Postverket uppmärksammade detta i serien "Småländsk företagsamhet" från 1989

(bild 5.) Utvecklingen inom den mekaniska industrin illustreras också väl i serien "Spårvagnar" från 1995" med en hästdragen vagn i Göteborg 1906 och en elektrisk vagn från ASEA i Stockholm 1967.

Teko-industri

Textil och konfektionsindustrin var en av de ledande branscherna under den tidiga industriella

revolutionen med produktionen inriktad på inhemsk konsumtion. Trots alltmer avancerade produktionsmetoder och slutligen ett stort statligt stöd tvingande utländsk konkurrens fram en snabb avveckling under 1970-talet och nu finns bara rester kvar av en industri som sys-

selsatte upp mot 70 000 arbetare.

Textilindustrin har inte fått samma uppmärksamhet i frimärksutgivningen som andra industriella verksamheter.

sentera textilindustrin och en stiliserad symaskin för konfektionsindustrin.

Glas

Glastillverkningen i större omfattning började i Sverige under mitten av 1700-talet. Från mitten av 1800-talet tog verksamheten fart och nära 70 glasbruk anlades med en omfattande tillverkning av både konst och bruksglas. Tillverkningen industrialiserades därefter allt mer under 1900-talet med flera tekniska innovationer. På grund av stark utländsk konkurrens finns nu bara några få bruk kvar och då för tillverkning av konstglas. Verksamheten har varit framgångsrik och både "Svensk form" från 1994 och "Svensk design" från 2005" visar konstglas. Glastillverkningen har i Sverige till stor del varit lokaliserad till Småland. I serien "Småländsk företagsamhet" utgiven 1989 finns också Åfors glasbruk i Emmaboda med på ett märke (bild 5.)

Innovationer

Innovatörerna och deras uppfinningar har spelat en central roll för den industriella utvecklingen och flera utgåvor har tagit upp detta tema. Det är "Tekniska nydanare" (bild 7) från 1975 med John Ericson (propeller), Helge Palmcrantz (skörde-tröska), L.M. Ericson (telefonen), Sven Vinqvist (sfäriskt kullager) och Gustav de Laval (separatorn och ångturbinen). Skiftnyckeln är också en svensk uppfinning och 1983 i serien "Mänskliga

7

storverk uppmärksammas det (bild 8). Nästa utgåva är "Made in Sweden" från 1984 med fotogenkøket, industriroboten, dammsugare, integrerad krets, inu-drev på båtar och tetrarapak (bild 9) År 2007 kom "Svenska innovationer" som förutom skiftnyckeln och thorsmanpluggen presenterar mindre kända innovationer som allgloben och kylgloben. Säkerhetständstickor är också de en svensk uppfinning, och har tillverkats i stor skala sedan 1840-talet med produktion i Jönköping fram till 1970 och i serien "Småländsk företagsamhet" från 1989 har det uppmärksammas (bild 5.)

Under åren har alltså 17 svenska innovationer presenterats, så det är ett område som postverket verkligen valt att uppmärksamma. Skiftnyckeln till och med i två olika utgåvor.

8

10

Järnvägar

En förutsättning för industrialiseringen var järnvägarna, inte bara för transport av råvaror och färdiga produkter. Den räls och de lok och vagnar som behövdes tillverkades också inom landet i nystartade företag vilket bidrog till industrialiseringen. Järnvägarna föranledde också 1956 i utgåvan "Sveriges järnvägar 100 år" (bild 10) i samma serie ses även ångloket Frykstad tillverkat 1855 i Munktells verkstad i Eskilstuna. De var en av de första större mekaniska verkstäderna i Sverige och kom att gå samman med Bolinders mekaniska verkstad i Stockholm. Det är en av firmans traktorer som avbildats i utgåvan "Svenskt näringsliv" från 1970 (bild 1.) Även moderna lok som Asea loket Tyristor har fått en frimärke som i serien "Sverige i världen" från 1981.

Bilar, cyklar och mopeder

Biltillverkningen kom igång under industrialiserings stora genombrottstid och har varit en motor i den svenska industrins tillväxt. Redan 1980 kom "Svensk bilhistoria" som visar olika bilmodeller tillverkade under mycket tidigt 1900-tal som en lastbil tillverkad av Thulinverken i Landskrona på 1920-talet. Utgivningen har sedan fortsatt med "Svenska bilmodeller" från 1992 med modeller som Volvo PV831 och Saab 92. År 1981 kom "Sverige i Världen" med Scania och Volvos lastbilar och 1997 "Bilar" med modellerna Volvo duett och Saab 96. Så den svenska biltillverkningen är väl uppmärksamman.

På 1890-talet var cykeln färdig utvecklad och den industriella kapaciteten och kunnandet var nu så utvecklat att flera företag snabbt

9

kunde starta en produktion. Många idag existerande företag vars modeller finns med i serien "Cyklar" från 2011 härstammar från denna period. När lagen 1952 tillät användandet av vad som skulle komma att kallas moped kunde flera svenska företag också snabbt starta en omfattande produktion. I serien "Älskade mopeder" från 2005 har flera modeller avbildats.

Sjöfart och flygindustri

För Sverige med sin mycket långa kust, har sjöfart varit och är en viktig näringsgren. Omvandlingen fram till de moderna containertransporter har gått snabbt och redan 1971 kom serien "Containertransporter" med Skandiahavnen i Göteborg (bild 11.) Containern har inneburit en revolution för sjöfarten, lossning och lastning går fortare och hamnarna flyttar som i Göteborg utanför innerstaden och fraktkostnaderna sjunker dramatiskt.

Varvsindustrin var, fram till krisen under 1970-talet då den så gott som utplånades, synnerligen framgångsrik och 1970 kom "Svenskt näringsliv" där ett frimärke visar en propeller och kranar som symboler för varven (bild 1.) När serien "Sjöfart" gavs ut 1974 var varvsindustrin fortfarande omfattande med en andraplats i världen. Flygplan både civila och militära har tillverkats sedan början av 1900-talet och 1984 gavs "Svensk flyghistoria" ut där både Thulin D

ett som tillverkades under första världskriget och SAAB 90 Scandia ett passagerarplan från 1940-talet finns avbildade och 1987 kom "Svensk flygindustri" med ett 25-öres frimärke.

Även möbeltillverkningen har sedan tidigt 1900-tal industrialiserats och Ikea och Värnamo möbler har förärats varsitt frimärke (bild 5) i serien "Småländsk företagsamhet" från 1989. Metallindustrin i västra Småland runt Gnosjö har mycket långa anor och har framgångsrikt anpassat sig till industrialiseringen och finns också med i samma serie.

Det postindustriella samhället uppmärksammas redan 1970 i serien "Svenskt näringsliv", där ett frimärke visar en utvecklingstekniker i arbete, 1984 med "Satellitprojektet Viking" och 1994 med "Svensk teknik på månen" med astronauterna och Hasselblads kamera.

Så postverket har sedan mitten av 1900-talet synnerligen väl och med stor bredd visat fram vad svensk industri och företagsamhet åstadkommit. ●

Medlemmar i över 50 år!

Vid Eslövs Frimärks och Vykortsklubbs årsmöte passade ordförande Ulf Nilsson att hylla två av klubbens medlemmar nämligen Leif Cederberg och Ingvar Larsson som varit medlemmar i klubben i över 50 år. Genom åren har mycket passerat och det var därför passande att ge boken Samlarminnen som gåva.

Från vänster Ulf Nilsson,
Leif Cederberg och Ingvar Larsson.

Brevduvepost

Text och bild: **Henrik Sundén**

Brevduva är mitt sista exempel på användande av djur vid postbefordran. En brevduva har utmärkt orienteringsförmåga, men flyger alltid "hem" till sitt duvslag. Den kan bära en last av omkring 1 gram och flyga bortåt 1000 km (om den är tränad på rutten) i farten 50 – 120 km/h.

Frimärke Saudi
Brevduva Arab
Postal Day 2008
ur block.

Indiskt frimärke
med militära brev-
duvor 1989.

Brevduva är säkert den tidigaste befordraren av flygpost, men brevduveposten klassificeras inte som flygpost. Det äldsta bevarade meddelandet om existensen av brevduva är skriven av greken Anakreon 530 BC. I Kina och Egypten användes också brevduvor tidigt och i Syrien och Egypten tillverkades ett särskilt lätt brevduvepapper i formatet cirka 6 x 9 cm. I Indien använde militära spioner brevduvor enligt en berättelse (Arthasaska) som berör tiden 300 BC till 100 AD. I Arabien framavlades speciellt effektiva brevduvor. På 800-talet organiserades där en stafettbrevduvepost.

Den tidigaste beskrivningen av användningen av brevduva i Europa är på tyska och från 1376. Under Preussens belägring av Paris 1870 – 1871 var brevduvor det enda säkra sättet att föra meddelanden in till Paris.

Ballongflygaren Andrée använde brevduvor för att meddela omvärlden om försöken att nå Nordpolen från Danskön 1896 och 1897.

De sista civila duvpostlinjerna gick från ön Great Barrier Island till Nya Zeelands fastland 1897 – 1908.

Under första världskriget använde militären brevduvor, bland annat från brittiska örlogsfartyg. Den franska duvan Cher Ami fick medalj för sina flygningar under första världskriget. Brittiska stridsflygplan utrustades i början av andra världskriget med duvor, eftersom radion ofta förstördes vid nödländning på havet. En Bristol Beaufighter havererade mellan Skottland och Norge den 23 februari 1944. Duvan tog sig ut från sin behållare och lyckades komma upp i luften i det oljiga vattnet och flyga mer än 200 km till hemmabasen. Besättningen kunde hittas och räddas. 32 duvor medaljerades för sina insatser under andra världskriget.

Sverige hade militära brevduvor 1886 – 1948. De användes av signaltrupperna.

Telegrafen och radion kom att successivt ersätta brevduvan.

Paris under belägringen 1870 – 1871

Paris blev omringat av preussarna den 19 september 1870 och belägrades tills parisarna gav upp den 28 januari 1871. Den nyligen lagda telegrafkabeln över Seine förräddes av en parisare och klipptes av den 27 september. De enda skrivna meddelanden som kom in till Paris de första veckorna var med simmare. Brare och Gême gjorde fyra turer i slutet av september.

Bara några få dagar efter belägringens början organiserade postmästaren i Paris en bemannad ballongpost. Den första ballongen, Le Neptune,

fyllades med lysgas (stadsgas) och lyfte kl 8 på morgonen den 23 september med 125 kg post. Ballong nr 2, Ville de Florence, tog 150 kg post, 1 passagerare och 3 brevduvor. Den lyfte den 25 september kl 11 och landade efter 25 km i Vernouillet strax nordväst om Paris. Duvorna användes för att meddela att ballongen landat. Därefter togs brevduvor med ut från Paris med de flesta ballongerna.

Förutom officiella meddelanden fanns det två olika meddelandetyper som allmänheten kunde sända med duva till Paris, *Dépêches Reponses* och *Dépêches Lettres*. Den första duvan i detta system flög den 4 november. Man kunde från 10 november till och med sända postanvisningar på högst 300 francs.

Reponses var små kort med plats för endast fyra frågor som kunde besvaras med O för Oui eller N för Non, och som parisarna kunde köpa för 5 centimes (kvitterades med ett 5-centimesfrimärke) och som därefter sändes med ballong från Paris. Mottagaren besvarade de fyra frågorna, satte på frimärken för en franc och sände de fyra svaren till staden Clermont-Ferrand i centrala Frankrike, där telegrafchefen Steenackers fanns och tjänstemän skrev svaren på ett stort pappersark. Detta fotograferades sedan ner till ett så litet format som möjligt utan att läsbarheten försvann. Varje sådan papperslapp hade formatet 1½ x 2½ tum och båda sidor användes. Varje duva kunde ta 6 sådana papperslappar.

Lettres-typen fick innehålla högst först 20, sedan 40 ord och kostade 50 centimes per ord.

Förutom de officiella meddelandena var det mest personliga saker som sändes med brevduveposten. Så parisarna fick inte så mycket information om läget i landet.

Den 12 november lyfte ballongerna Le Daguerre och Le Niepce från Paris med uppfinnaren och fotografen René Dagron, samt Dagrorns mikrofotoutrustning och material till den, sammanlagt över 600 kg. Le Daguerre blev nedskjuten och beslagtagen och besättningen tillfångatagen, och Le Niepce landade i ockuperat område, men Dagron och hans medhjälpare lyckades undkomma och få med sig en del av utrustningen från Le Niepce. Dagron anlände den 21 november till Tours.

Den 5 december gjorde Dagron den första mikrofilmen på kollodium i Tours och den 15 december var mikrofilm den enda använda metoden för brevduveposten. Därefter sändes omkring 50 duvor med mikrofilm, varav mindre än 10 nådde Paris med omkring 100 000 meddelanden. Vintern var sträng och de flesta duvorna nådde inte Paris och det tog lång tid för de som kom fram att nå staden. De sista kom efter att belägringen hade upphört den 28 januari 1871.

I Paris projicerades mikrofilmen på en vit vägg och tjänstemän skrev ner meddelandena på telegramblanketter som distribuerades som mottagna telegram till adressaterna.

Mikrofilm med omkring 1 500 meddelanden.

Detalj av mikrofilmen. Första meddelandets svar: N O O O samt adress.

Obegagnat *Dépêche Réponse*-kort.

Allt som allt släpptes 360 (302 enligt Steenackers) brevduvor ut, men bara 59 landade i Paris. Eftersom alla meddelanden var duplicerade åtskilliga gånger (10 – 20), räknar man med

att alla tjänstemeddelanden och 95 000 privata meddelanden nådde Paris. Andra källor anger 115 000 officiella meddelanden och 1 miljon privata meddelanden, men det tror jag är inklusive dubletter.

Mikrofilmerna var mycket sköra och de få säkert flygna finns i dag i en officiell bok skriven av telegrafinspektören C J de Lafolaye. Ett exemplar av boken finns på Musée Postal i Paris och några få exemplar hos privata ägare. Det förekommer mikrofilmer som blev över i framställningen och inte sändes med duva som dubletter och man räknar med att det som finns på marknaden i dag är mest sådant material eller eftertillverkat (eventuellt av Dagron själv efter tillstånd, eller förfalskat).

Andrée

1896 gjorde Salomon August Andrée sitt första försök att färdas till nordpolen med en vätgasballong. Med sig skulle han ha meteorologen Nils Ekholm och fysikern Nils Strindberg. Expeditionsfartyget Virgo avgick från Göteborg den 7 juni och nådde Tromsö den 12 juni. Journalisten Stadling från Aftonbladet och 50 brevdvor togs ombord. Den 14:e kl 01 fortsatte resan.

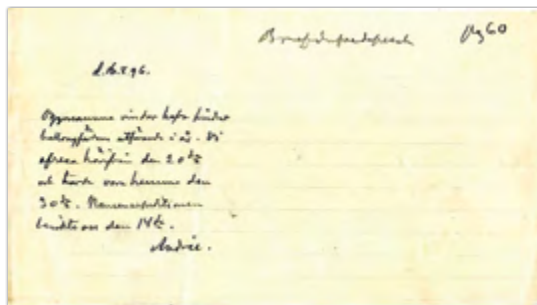
Omkring 35 km sydväst om Bellsund släpptes den 19 juni de fyra första brevdvorna. Två återkom till fartyget.

Virgo kom till Danskön den 23 juni 1896 och började lossning och arbeten med ballonghus och ballong den 25 juni. Den 27 juni släpptes fyra brevdvor enligt dagboken som Virgos kapten Hugo Zachau förde (Cloffe: Med Andrée till Spetsbergen 1896). Två av dem kom tillbaka den 10 juni. Den 7 juli släpptes också fyra brevdvor. En återkom den 8 juli och en den 9 juli. Den 11 juli släpptes 3 dvor. Ingen upplysning ges om deras eventuella återkomst.

Ett duvutsläpp, 15 dvor med var sin depesch, gjordes den 24 juli, men Zachau har inte antecknat det. Däremot har Andrée gjort det. En duva liftade med passagerarfartyget Erling Jarl till Tromsö, där den flög iväg. Den återfanns den 14 augusti i trakten av Evenes i Ofoten och sköts den 20 augusti (Grenna Museum).

Den 22 juli kl 16 var ballongen fylld med vätgas och nästa dag var den klar för användning. Vädret blev emellertid mycket ogynnsamt för flygning mot nordpolen. Vinden kom mest från norr och nordost. Långa tider var det vindstilla.

Enligt försäkringsvillkoren måste Virgo lämna Danskön senast den 20 augusti. Den 16 augusti beslöt man därför att ge upp nordpolsflygningen och Andrée och Stadling sände på kvällen iväg 8 brevdvor med detta budskap. En av dvorna återfanns i Tromsötrakten.

Andrées brevduvedepesch 16 augusti 1896.
Grenna museum, bild gm.adr891.67.

Året efter gjorde Andrée ett nytt försök att komma åtminstone nära nordpolen. Meteorologen Nils Ekholm hade insett farorna och krävde en större och tätare ballong. Andrée lät förstora ballongen genom att Lachambre fick sy in ett par extra zoner vid ballongens "ekvator" så att höjden ökade med cirka 1 meter och volymen ökade från 4 500 till 4 800 m³. Ekholm avstod ändå från att följa med. Knut Frænkel, nyutexaminerad väg- och vattenbyggnadsingenjör, malmbanerallare och friluftsmänniska ersatte Ekholm. Frænkel blev därmed meteorologisk observatör.

Den 11 juli 1897 kl 13:50 startade Andrée, Strindberg och Frænkel sin färd mot norr. Det första problem som uppstod var, att de nedersta två tredjedelarna av alla tre styrlinorna gängade ur sig och lossnade. De användes för att hålla höjden och för att styra kursen tillsammans med ett segel. Den metoden för att styra en luftballong är mycket tveksam. Ballongen krängde också kraftigt och kom ner så lågt, att vatten kom in i korgen. Många sandsäckar kapades för att lätta ballongen, men utan vikten av förlorade släplinor kom den

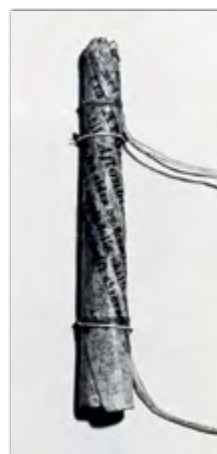
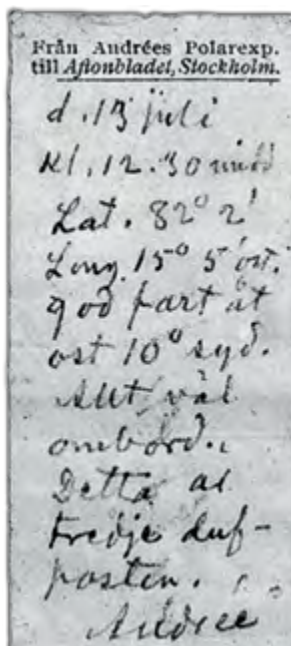
Ballongen Örnen just efter start från Virgohamna.
Foto: Alexis Machuron, systerson till ballongfabrikanten Lachambre. Vykort.

Andrées
brevduva 1897
Grenna Museum
gm.as3.

upp på över 700 m höjd och därmed förlorades vätgas. Den eventuella styrförmågan fanns ju inte heller, så ballongen drev helt med vinden.

Under färden kastade man ut flytbojar, både innehållande meddelanden och senare under färden tomma bojar, för att minska ballongens last. Några få av dem har återfunnits. Över ön Vogel-sang kastade Strindberg ut en dosa med ett brev till sin fästmö Anna Charlier. Brevduvor släpptes ut vid tre tillfällen. En av brevduvorna sköts den 15 juli av skepparen på fångstskutan Alken vid Sjuöyane norr om Nordostlandet i tron att det var en ripa. Duvan var då 170 km från utsläppsplatsen. Fågeln föll i havet och man tog inte rätt på den. Flera timmar senare mötte man en annan skuta där man kände till Andrées brevdovor. Alken vände om och hittade märkligt nog duvan. Meddelandet var skrivet den 13 juli av Andrée som angav position och att allt är väl ombord och att det var tredje duvposten. Meddelandet skickades till Aftonbladet. Strindberg skulle enligt planen

Andrées breviduvedepesch 13 juli 1897, med hylsa, Grenna Museum bild gm.saae2.43, utsnitt.

Örnen har nödlandat 14 juli. Fotograf: Troligen Kurt Frænkel. Grenna Museum bild gmsaa2.10.

för duvposten ha bifogat ett stenograferat meddelande som skulle sändas brevledes, medan det med vanlig skrift skulle telegraferas. Det fanns dock inget stenografimeddelande i kapseln.

Färden varade i 3 dygn (65 timmar och 33 minuter, medräknat de 13 timmar en släplina satt fast i ett isblock under natten 12 – 13 juli och fram till kl 10:55). Ballongen tyngdes av isbeläggning och gondolen slog åtskilliga gånger i packisen, men steg sedan och flög mot öster. Andrée beslöt att landa hellre än att komma ännu längre från land och de två depåer de hade utlagda. Två ventiler öppnades och ballongen gick kontrollerat ned på isen på den 14 juli 07:30. Man var då 480 km från startpunkten nära 83 grader N 30 grader E. (Svenska Sällskapet för Antropologi

Andrées
brevduva,
detalj av
stämpeln.

Frimärke
F 830
Mot fjärran
mål, 1973.

och Geografis bok om expeditionen, Med Örnen mot polen, utgiven av Bonniers i slutet av 1930).

Därefter vidtog en oerhört besvärlig vandring över upptornande och råkfylld is, som drev åt fel håll. De siktade en glaciärtäckt ö den 17 september. Strindbergs positionsbestämning tydde på att ön var det som oftast kallades Giles land, men som hade mycket osäker position, men Andréé kallade den Hvitön, som den namngivits av skepparen Kjeldsen 1876. En hydda byggdes på ett stabilt isflak och de drev in mot ön. Nära dess sydvästspets sprack isflaket och de tog sig iland på den enda isfria udden den 5 oktober. Efter någon eller några dagar blev Strindberg angripen av en isbjörn och dödad (Bea Uusma, Expeditionen). De andra två var mycket försvagade, möjligen av trikiner och dog inte långt därefter.

En forskningsexpedition med fartyget Antarctic (som så småningom köptes av Otto Norden-skjöld, som for till Antarktis med det) var vid Vitön 18 – 19 augusti 1898. Den leddes av geologen Alfred Nathorst. Tre av expeditionens medlemmar, Nathorst, geologstuderande J G Andersson och zoologen G Kolthoff gick iland på Vitöns sydvästra udde den 19 augusti. Geologerna bestämde bergarterna till granit och gnejs i den stenknalle som avbildas i Nathorsts expeditionsredogörelse. Han såg inte Andrées sista läger 10 meter bort nedanför bergknallen, för det var helt täckt av en

ännu osmält snödriva. Dessutom hade det snöat under natten. En norsk expeditionsbåt, Bratvaag, hittade platsen den 6 augusti 1930.

Vitöns strand. Från Nathorst: Två somrar i Norra Ishafvet, sid. 290. Ismåsar i luften och på bergknallen. Foto: J G Andersson 19 augusti 1898.

Eget foto 1 september 2005. Stort murat stenmonument med namnet Quest, rest 1931, skymtar på bergknallen. Nästan ingen snö.

Jag var på Vitön 2005 med en Polar Quest-expedition och besökte lägerplatsen. Bergknallen bestod mycket riktigt av granit och gnejs. Vi rörde ingenting, men året innan hade en turist hittat ett par glasögon, som han lämnade till Sysselmannen.

Andrée-
expeditionens
sista lägerplats.
Fotot taget
1 september 2005.

Detalj av lägret. Bild tagen från bergknallen.

Tack till Grenna Museum för hjälp med information och bilder om Andrée-expeditionen.

Nya Zeeland

Great Barrier Island (Aotea på maoriernas språk) på Nya Zeelands östsidan är inte ett barriärrev, utan namngavs av Cook då han skulle observera en Venuspassage över solen och fann en från dyning och strömmar skyddad bukt, Hauraki Gulf, innanför ön. Ön hade i slutet av 1800-talet fartygstrafik till Auckland på Nordön på Nya Zeeland endast en gång per vecka. Avståndet var omkring 100 km. Några gruvföretag bedrev verksamhet på ön.

1896 bodde 307 personer på Aotea. På grund av ökad gruvdrift ökade befolkningen till 510 personer 1901. Numera finns det cirka 1 000 invånare på ön.

Den 29 oktober 1894 körde ångfartyget Wairarapa i dimma och mörker på ett undervattensrev alldeles intill Great Barrier Island och kantrade. Bryggan föll i sjön. Många lyckades rädda sig på flottor och kom iland, men 135 personer omkom, inklusive kaptenen. Först den 1 november upptäcktes de nödställda av fartyget Argyle, som tog dem till Auckland, dit de kom 75 timmar efter haveriet och räddningsfartyg kunde sändas ut. Posten ombord, 100 säckar, lyckades man ta rätt på, vattenskadad.

Bristen på kommunikation med fastlandet var uppenbar och duvuppfödaren Walter Fricker i Auckland gjorde ett försök med duvan Ariel, som den 29 januari 1896 flög med 10 ark papper (troligen silkespapper) på en timme och 45 minuter från ett fartyg i hamnen i Tryphena på Great Barrier Island till Auckland.

I februari 1897 öppnades "Fricker Great Barrier Pigeon Agency" för brevduvemeddelanden till Auckland. Ett meddelande kostade 2 shilling. Han sände med det reguljära postförande fartyget SS Iona varje vecka 6–8 brevduvor till miss R E Springall, syster till postexpeditören Mrs Emily Springall i Okupu (Blind Bay) på ön. Varje duva kunde ta 5 depescher. Fricker fick stöd ekonomiskt av två privata samarbetspartners Smales och Gould, av gruvföretagen samt genom gratis frakt av Ionas rederi.

På grund av olönsamhet övergav Frickers privata samarbetspartners projektet och tog i stället kontakt med en annan brevduveägar, J E Parkin. Vid en testflygning med Parkins duvor (troligen i april 1897), råkade en i besättningen på transportfartyget Iona förväxla Parkers duvkorg och släppte ut Frickers duvor, som var med på samma fartyg. De flög då förstås hem och Fricker blev förvånad då de kom alldeles för tidigt. Parkins duvor levererades till miss Springall, som trodde att de var Frickers. Hon sände depescherna som vanligt, men duvorna landade i Parkins loft i stället för Frickers. Det blev grunden mycket krångel under hela brevduveepoken. Fricker trodde till exempel att miss Springall hade gått bakom ryggen på honom. Hon var bara okunnig om vad som hänt.

Fricker avbröt kontakten med miss Springall och flyttade sitt Barrier-duvkontor till Oroville 5 km längre norrut i april 1897. Handlaren Mr McMillan tog hand om brevduvorna. Det blev krångligt, för Oroville hade ingen hamn, så duvkorgarna måste lastas på en häst. McMillan fick också ta emot något tiotal duvor som skulle tränas att flyga åt andra hållet, från Auckland till duvslaget i Oroville.

Parkin annonserade en duvpostlinje "Great Barrier Postal Pigeon Service" i maj 1897 med priset 1 shilling 6 pence per meddelande. Han anlät miss Springall som duvutsläppare på Great Barrier Island. Den första brevduvan flög troligen den 14 maj. Parkin skulle också träna duvor för flygning i bägge riktningar.

Både Fricker och Parkin ansökte om bidrag från Nya Zeelands postverk för sina brevduveföretag. De fick inga bidrag, men postverket gjorde

dem uppmärksamma på att de inte fick använda ordet post i sin privata verksamhet. Parkin ändrade då namnet på sitt företag till "Great Barrier Pigeongram Service". Den första juli 1897 övergav Smales och Gould även Parkins företag, så han fick finansiera och sköta det själv. Han orkade till april 1898, då han meddelade miss Springall att han fått ett sekreteraruppdrag i Auckland Homing Service och inte hade tid med duvposten längre.

Miss Springall kontaktade då den 18-årige brevduveägaren och den på en advokatbyrå anställde Samuel Holden Howie, som den 27 april 1898 accepterade att överta Parkins verksamhet. Miss Springall fortsatte duvutsläppen med Parkins och Howies duvor från Okupu, med ändringen att hon i augusti 1898 gifte sig och blev Mrs Avey.

Howies Great Barrier Pigeon Service gav i november 1898 ut ett frimärke med valören 1 shilling. Det kan räknas som världens första luftpostfrimärke, fast det är ju en cinderella, eftersom det var utgivet av en privat organisation.

Den som kommit med idén och gjorde tryckplåt och tryckte märkena, Henry Bolitho, hade emellertid inte full koll på hur en brevduva såg ut (bilden på märket är en svala med ett brev i näbben, kopierad från ett hälsningskort) eller vad Howies företag hette, så det kom att stå Great Barrier Island Special post på märkena. Bolitho tryckte 1800 exemplar med tre vertikalt hopmonterade metallstereotyper. Varje ark om 18 märken trycktes alltså sex gånger och perforerades sedan. Märkena användes troligen första gången den 19 november 1898.

Howies Great Barrier Island Special Post brevduvefrimärke 19 november 1898.

I februari 1899 var Howie på grund av arbetsbelastningen på sitt jobb på advokatfirman nödgad att tillfälligt anlita Parkin för brevduveverksamheten. Samtidigt beslöts att det skulle ges ut ett nytt frimärke, men det blev med samma text Special Post som det tidigare, vilket inte var godtagbart för Nya Zeelands postverk. Howie meddelade den 22 juni 1899 att övertrycket Pigeongram skulle göras och att de första två åren hade hans duvor transporterat över 800 meddelanden. De övertryckta märkena gavs ut den 7 juli.

En ny upplaga med texten Pigeongram graverad i märkesbilden kom den 25 augusti 1899. Dessa två cinderellas skars ut i buxbom av gravören R. Richardson. Sedan gjordes sex tryckstereotyper av varje (elektrotypier för den senare upplagan).

Howies Great Barrier Island Special Post brevduvefrimärke 2 mars 1899.

Howies Great Barrier Island Pigeon gram brevduvefrimärke 25 augusti 1899.

En kort period 1899 gjordes ett försök att utvinna kopparmalm på ön Marotiri 50 km nordväst om Great Barrier Island. Special Postmärken av typ 2 mars 1899 övertrycktes då med Marotiri ovanpå Great Barrier och Pigeongram över Special Post. Upplagan var bara 120 exemplar och utgivningsdag anges till 24 augusti 1899. Howie tryckte också ett nytt frimärke för Marotirilinjen i 600 exemplar, varav endast några få användes. Malmen var värdelös och gruvan lades ner.

Frickers Great Barrier Pigeongram Agency gav cirka 11 juli 1899 ut två frimärken, 6d blå och 1 shilling röd. Vid det laget gick brevduveposten i båda riktningar, men eftersom det var svårare att

få duvorna att lämna den stora huvudön, måste Fricker åka ut en bit på havet och släppa dem där då de skulle till Great Barrier Island. Därför blev portot högre i den riktningen.

En telegrafkabel till Great Barrier Island färdigställdes den 26 september 1908 och brevdueverksamheterna upphörde. På grund av att gruvdriften på ön var olönsam, hade den redan 1904 minskat så mycket, att brevdueförsändelser blev ovanliga och de sista åren brydde man sig inte om att sätta frimärken på meddelandena.

Nya Zeelands postverk gav ut två frimärken liknande Frickers till 100-årsjubileet av den första flygningen.

Bilder av hela pigeongram som flugits finns i boken "New Zealand, The Great Barrier Island 1898–99 Pigeon Post Stamps" utgiven som handbok nr 22 av The Collectors Club i New York. Jag har inte hittat något pigeongram till salu.

Polen

Brevduvehobbyn är ganska stor och det organiseras tävlingar och då kan meddelanden tas med. I Polen arrangerades brevduepost till 750-årsminnet av städerna Toruń och Chełmno grundande 1233. Flygsträckan var cirka 40 km. Chełmno var det första förintelslägret i Polen under naziokkupationen. ●

Bild: Vecteezy

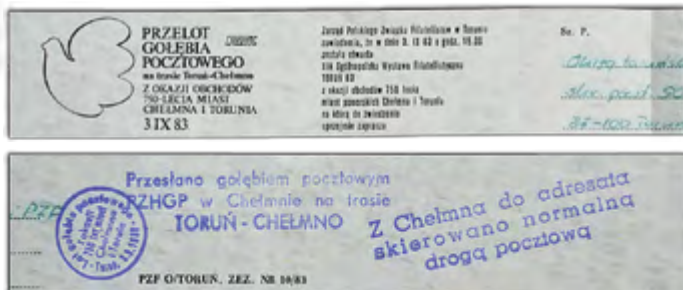
Frickers brevduepostfrimärken Great Barrier Island 6 pence och 1 shilling 1899. 1 sh är stämplat 24 juli 1899.

Nya Zeeland jubileumsmärken 1997.

Brevduvemeddelande skickat 3 september 1983. Vikt 0.24 gram.

Historiskt galleri

Text och bild:
Christer Brunström

Det här bidraget från Samlarföringen Bältespännarna (SfB) har sitt ursprung på ett möte i min lokala frimärksklubb. På auktionen som avslutade tillställningen lyckades jag köpa ett gammalt album i mycket dåligt skick. Pärnarna var lösa men innehållet på det hela taget helt intakt.

Albumet har det något ovanliga formatet 18½ x 11½ cm, hårda pärmar och 158 tämligen välfyllda sidor. Varje sida har rutor för fem märken.

På omslaget hittar vi rubriken som är HISTORISKT GALLERI och där finns också tre bilder med tillhörande latinska sentenser. Albumet gavs ut av Nordiska Konst- och Bokförlaget i Stockholm och det trycktes av Central-Tryckeriet i samma stad år 1899.

För att förstå syftet med detta album flyttar vi oss mer än 125 år bakåt i tiden. Följande text tillkom före stavningsreformen 1906 men jag har valt att behålla originalversionen eftersom den ger oss en uppfattning om hur det svenska språket då skrevs. Det handlar om det tämligen ordrika förordet till albumet:

Övertygelsen att det syfte, som ligger till grund för föreliggande arbete, skall uppskattas såväl av föräldrar och målsmän som af den studerande ungdomen, har föranlett oss att utgifva HISTORISKT GALLERI, hvilket kommer att omfatta efter de bästa originalmålningar och statyer framställda porträtt af historiskt kända personligheter, från Alexander den stores tid till våra dagar. Hvarje porträtt omgifves af emblem, hänsyftande på den afbildades viktigaste lifsgärningar och den tid, han tillhört, samt korta data och årtal, hvarigenom hvarje bild i sig själf innefattar ett stycke historia.

Porträtten äro af framstående konstnärer stuckna i koppar och därefter reproducerade efter nutidsteknikens bästa metoder.

Bilderna utkomma allt efter som arbetet å desamma fortskrider dels i kopparstick i serier om resp. 24, 25 och 30 st. och dels i litografi i paket om 10 st.

Genom att sysselsätta sig med dessa bilder göra sig de unga förtrogna med de historiska personligheternas

olika karaktärsdrag och lära sig att i dem se lefvande verkligheter, kännande och handlande människor. De olika emblemen locka dem att skaffa sig kännedom om varje särskild personlighets lif och gärning och sålunda under lek tillägna sig detta historiska vetande, hvilket med rätta anses såsom grundlaget för all verklig bildning, emedan det mer än något annat bidrager till att vidga de ungas syn och utveckla deras uppfattningsförmåga. Vi tro med visshet, att det dagliga umgänget med de gestalter, som förekomma i "Historiskt Galleri", skall i väsentlig mån kunna bidraga till att hos vår tids ungdom återväcka dess slappnande intresse för stora lifsgärningar och karaktärens värde och att lära den att åter drömma om storhet och ädla bedrifter.

För äldre personer, som intressera sig för historia, skall det säkerligen utgöra ett angenämt tidsfördrif att samla och ordna bilderna af personligheter, af hvilka många kraftigt inverkat på samtid och eftervärld och av hvilka måhända äfven några utöfvat inflytande på deras egen utveckling.

Här får vi klara och tydliga besked om syftet med Historiskt Galleri som väl i första hand var tänkt för yngre kunskapstörstande personer men som nog lika gärna kunde samlas och studeras av vuxna.

När jag bläddrar igenom albumet upptäcker jag åtskilliga sidor där någon tidigare ägare faktiskt har följt uppmaningen och lyckats hitta ytterligare information om de olika personligheterna och sedan noterat detta med blyertspenna. Albumet har plats för 760 olika märken och det inleds med Sverige (Kalmarunionen). Därefter kommer det självständiga Sverige med Gustaf Vasa. Avsnittet om vårt land avslutas med Oskar II som ju var kung av Sverige-Norge. I albumet finns plats för i stort sett alla europeiska furstar

av betydelse men även sidor för märken föreställande påvar, konstnärer och vetenskapsmän.

Man kan också konstatera att Historiskt Galleri presenterar en mycket manlig värld även om märke nummer 1 visar drottning Margareta av

Danmark, Norge och Sverige. Sidorna med rubriken Ryktbara kvinnor är tyvärr helt tomma vilket gör att vi inte vet vilka de kan ha varit. Här träffar vi även på länder som Baden, Preussen och Sachsen.

Sidan 1 i Historiskt Galleri med drottning Margareta som första personlighet.

På sidan 6 hittar vi Oskar II som var kung av Sverige och Norge när albumet gavs ut år 1899.

Förlaget hade producerat tre versioner av sitt album. Den billigaste varianten såldes för 1.75 kr. Själva märkena i litografiskt tryck var till salu för 20 öre per paket om tio bilder. För upplagan i koppartryck var priset 1.80 kr per serie om 30 bilder. Mitt album är fyllt till ca 75 % vilket naturligtvis kan bero på att den ursprunglige ägaren förlorade intresset eller fick brist på pengar. Det kan också ha varit så att förlaget aldrig slutförde sitt ambitiösa projekt.

Man kan här konstatera att man redan för 125 år sedan hade noterat att många ungdomar hade ett begränsat intresse för historia. Förmodligen är det ännu värre idag om vi får tro alla rapporter om ungdomars olika problem.

Albumets första ägare hade mycket riktigt ansträngt sig att hitta ytterligare information om de olika personerna vilket framgår av ett flertal anteckningar. Han hade dessutom kompletterat dödsåret för drottning Viktoria (1901). Man kan därför konstatera att albumet var en levande lektion i historia åtminstone under de första åren av det nya seklet.

Nu kommer vi till den viktiga frågan – hur skall man kategorisera dessa ofta mycket vackra

märken? Jag har noterat att man brukar namnge Historiskt Galleri som ett inklistringsalbum vilket är en korrekt beskrivning eftersom syftet hela tiden var att klistra in märkena i ett album.

De är alltså inte brevmärken vars syfte oftast var att klistras på försändelser och då i allmänhet för att göra reklam för en produkt eller ett evenemang.

Auktionsföretag har en tendens att placera allt som inte passar in i de övriga kategorierna under rubriken Bältespännare (eller ibland Cinderella) och detta är säkert något som skulle vederfaras även det här diskuterade albumet.

Men i bältespännarfilatelin handlar det nästan alltid om någon typ av kommunikation varför Historiskt Galleri inte platsar i sammanhanget. Jag skulle dock tro att man kan finna många av de här beskrivna märkena i insticksböcker eller i album innehållande blandat bältespännarmaterial.

Men många av märkena i vårt historiska galleri skulle med fördel kunna användas i exponat i utställningsklassen Open där det är tillåtet med en stor andel icke-filatelistiskt material. ●

Bältespännarna – med sikte utanför boxen

Det finns så mycket annat mycket intressant och samlarvärt än bara de frimärken som listas i våra vanliga kataloger. Samlarföreningen Bältespännarna (SfB) grundades år 1966 för att utforska områden som privat lokalpost, stämpelmärken av olika slag, brevmärken och mycket annat. De olika områdena är oftast en kombination av filateli och posthistoria.

Föreningen fick sitt namn efter Bältespännaren, den staty vid Avenyn i Göteborg som är ett verk av Johan Petter Molin. När Göteborgs Privata Lokalpost gav ut sina första frimärken år 1888 valde man Molins staty som motiv på de triangulära frimärkena. På engelska används ofta beteckningen Cinderellas för att beskriva våra olika samlingsområden.

Medlemstidningen heter Bältespännaren och den kommer med två 24-sidiga nummer per år. Det finns ett alldeles utmärkt index över innehållet i samtliga årgångar från 1966 till 2020. För den som önskar ytterligare information om Bältespännarnas olika områden har föreningen gett ut en 32-sidig skrift – *En vandring i bältespännarfilatelins värld*. Den kostar 50:- portofritt. Betalning till PlusGiro 4 53 97-7. Medlemsavgiften är blygsamma 120:- per år. Vår kassör Arnold Boström lämnar mer information (arnold.bostrom@gmail.com).

Anders Lundbäck ÖFF – trogen föreningen och SFF i över 50 år

Reporter: Jan-Anders Jacobsson Foto: Göran Modén

Intervjun med Anders inleds med att han berättar om när intresset för frimärken väcktes, vilket skedde i tidig skolgång. Det började med läkemedelsreklam som hans pappa – provinsialläkare i Krokom – fick med posten.

Det var mestadels frimärken från Schweiz och Västtyskland som Anders i sin iver blötte av och sparade i ett Harry Wennbergs hela världen album, vilket han fick i 10-års åldern och därefter var Anders fast i samlandet. Han minns bla då han "va in te stan" och innan hemfärden till Krokom, var ett besök på Wisenska Bokhandeln ett måste för att köpa frimärken. Tidigt blev Anders också medlem i Folket i Bilds – FIB:s frimärksklubb. Efter ett längre uppehåll i samlandet med anledning av studier på annan ort, flyttade Anders hem till Jämtland igen och 1974 blev han medlem såväl i Östersunds filateliförening som i Sveriges filatelistförbund.

Efter några år blev Anders cirkulationsföreståndare i föreningen – en syssla han fortfarande har

efter 45 år! Under många år samlade han också på motivfrimärken företrädesvis kompositörer, men med tiden kom Anders att fokusera sitt motivsamlande på den polske astronomen Nicolaus Copernicus och hans heliocentriska världsbild. Motivsamlingen kom Anders också att ställa ut vid Nordia 2000. Vid utställningen Fjällfil i Östersund 2002 introducerades vykort som egen utställningsklass och i den deltog han också, men med ett vykortsexponat om Krokom. Med tiden har hembygdssamlandet utvecklats ytterligare bl a med ortstämplar från Jämtland och Härjedalen.

Avslutningsvis berättar Anders om det som berikat honom mest som frimärkssamlare, vilket är hans kontakter med utländska samlare främst från Tjeckoslovakien och Polen.

*Grattis Anders
till 50-årsmedaljen!*

Reportern och ÖFF ordföranden
J-A Jacobsson överlämnar 50-års-
medaljen till Anders Lundbäck.

Wallraves postvagn, landets första postdiligens, rullade åren 1722 – 1723 mellan Stockholm, Uppsala och Gävle

Text och bild: **Giselher Naglitsch**

Henrik Sundéns trevliga artikel om hästpost i Filatelisten nr 7/8 2024 inspirerade mig till denna artikel. I sin inledning nämner författaren Jacob Wallraves kortlivade försök med diligenstrafik i Sverige för 300 år sedan. Men sedan fick vi inte veta mera om den. Wallraves postvagn går inte att dokumentera med frimärken, men väl med ett äkta brev som har befordrats med den. Jag känner inte till flera brev från den trafiken.

År 1722 inleddes det första försöket med postvagn/-diligens i vårt land. Jacob Wallrave, kanslist i reduktions- och likvidationskommittén, fick av Kungl. Maj:t tillstånd för diligenstrafik i hela landet. Kontrakt skrevs den 14 november 1722 och trafiken på sträckan Stockholm – Uppsala kom igång den 27 november, med två turer i veckan i båda riktningarna. Enligt ett brev, daterat den 8 mars 1723, hade linjen utsträckts till Gävle. Men efter den 3 augusti 1723 finns inga uppgifter om Wallraves postvagnar. Man tror att trafiken upphörde under senare delen av 1723.

I boken *Svensk diligenstrafik i Svenska Pommern, på linjer i Tyskland och Sverige och genom Danmark* ägnar Paul Gerhard Heurgren ett tiotal sidor åt allt förarbete och beslutsgången, kontraktet, alla hästbytesbekymmer och Wallraves vidare öden. Men Heurgren har inte dragit några djupare slutsatser om hur postbefordran gick till och hur den påverkade eller samverkade med den befintliga postföringen på de berörda sträckorna. I det följande återger jag valda delar av Heurgrens, med fleras forskning för att sedan dra egna slutsatser om postföringen. För att underlätta läsningen, moderniserar jag språket i de gamla citaten.

Hur det hela började

Jacob Wallrave, föddes i Uppsala 1688 som son till den nyadlade lantränkmästaren Herman Wallrave. Han blev student i staden 1702 och anträdde tidigt ämbetsmannavägen. År 1718 reste han till Tyskland, förmodligen i allmänt studiesyfte. Återkommen till hemlandet var han full av iver att pröva de idéer han hade med sig hem.

Han skrev till Kungl. Maj:t och begärde att få ordna trafik med postvagnar. Hans diligenstrafik skulle bli till gagn för resande, gästgivare och bönder. Framförallt skulle längre bort boende bönder avlastas. Wallrave begärde trafiktillstånd på 15 år och att under den tiden ingen annan skulle få börja med konkurrerande trafik. Eventuell vinst av diligenstrafiken skulle han avstå till "Publikum". Vad han avsåg med detta är inte känt. I dagens språkbruk bör det betyda "allmännyttan". Han begärde också att få inrätta två värdshus i Stockholm, ett på Norrmalm och ett på Södermalm. Det kanske var där han skulle göra sig sina förtjänster? Efter många skrivelser fick Wallrave sina tillstånd och kontrakt om "post- och forvagnars inrättande här i riket".

Bild: Mariusz Czarnas, Pixabay

I princip gällde trafikillståndet hela riket, men värdshusrättigheterna begränsades till endast ett värdshus "uti själva staden". Genom kontraktet får man också veta, att postvagnshuset i Stockholm "må njuta den immunitet som utländska post- och vagnsfartshus, med obehindrad vinskänkning såsom andra vinskänker här i staden, jämväl tillstånd att hålla 3 å 4 stycken hyrvagnar till de resandes och andras bekvämlighet." (Således: beskydd och inkomstmöjligheter.) Posttrafiken skulle vara beroende av Kanslikollegium och av den anledningen skulle Överpostdirektören stå Direktören för Postvagnstrafiken och hans medintressenter till tjänst.

Wallrave hade lovat att med sina vagnar kostnadsfritt befordra kungliga kungörelser. Å andra sidan skulle hans diligenser beviljas fri överfart med färjor och pråmar samt över broar. För sådana transporter uttogs vanligen avgifter på den tiden. Postvagnarna skulle avgå från och ankomma till postkontor, så att postmästarna kunde sända med stora brevpaket, kungörelser och Carta Sigillata, d v s med stämplar försedda papper. Privatbrev, som vägde under 48 lod (638 g) fick inte expedieras med postvagnarna. De var förbehållna monopollet allmänna posten. Postiljonen hade dock rätt att från postmästare ta med brev för utdelning under färd (lösbrev) och likaså frakt- och adressdalar. Reglemente och taxa skulle utarbetas och underställas Kanslikollegium för godkännande.

Med stora brevpaket avsågs karterade brevbuntar mellan postkontoren, även protokoll och

affärshandlingar. Men man kan även ha avsett bokförsändelser. Böcker är tunga. Om de skulle taxeras som brev efter sträcka och vikt, kunde portot ofta bli högre än bokens pris från tryckeriet. (Detta förhållande gäller för övrigt även i skrivande tid.) Statsmakterna har över tid gjort insatser för att sprida böcker och främja den kulturella utvecklingen i landet. Bokförsändelserna närmast krävde vagnstransport. På hästrygg eller med gående postiljon kunde det aldrig bli någon större fart på spridningen av böcker och trycksaker.

En frihet som beviljades Vagnfartsdirektören var att han själv fick välja sina stationer och hästombyten. Han var inte bunden till gästgivarna. Detta är till olägenhet för dagens forskning. Vi kan inte få reda på hur text gästgivarna hävdade sig i konkurrensen. Uppenbarligen stötte man på svårigheter att få fram tillräckligt många dugliga hästar. I mars 1723 hemställde Wallrave "att Kanslikollegium måtte ... av rikets ständer utverka tillstånd till, att på de sträckor där postvagnar kommer att gå, hållhästar skulle få anlitas vid vart ombyte, 4 hästar om sommaren och vintertid då det var slädföre, men annars 6." Frågan väcktes vid 1723 års riksdag. Den behandlades av ständerna under juni och juli, men föll på bondeståndets vägran att ens diskutera frågan. Adeln accepterade utan vidare böndernas ståndpunkt. Därmed föll saken, oberoende av vad de två övriga stånden beslöt.

Kungörelsen om starten

När alla förberedelser var klara lät Jacob Wallrave utfärda en "Efterrättelse om den mellan Stockholm och Uppsala inrättade Postvagn". Originallet förvaras i Kungliga Biblioteket bland tryckta postala kungörelser från 1700-talet. Efterrättelsen är odaterad, men den måste ha tryckts mellan den 14 november 1722, då kontrakt skrevs, och den 27 november då trafiken skulle börja. Efterrättelsen visas här i sin helhet och återges nedan i moderniserad text.

Efterrättelse

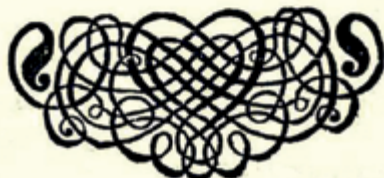
Om den emellan Stockholm och Upsala inrättade Postvagn

Som, med stöd av Kungl. Maj:ts nådigaste tillstånd och privilegium, en postvagnsfart här uti Riket, till de resandes bekvämlighet, kommer att inrättas, och till en början en sådan postvagn kommer att gå emellan Stockholm och Upsala 2 gånger i veckan, nämligen tisdagar och lördagar ifrån Stockholm samt måndagar och torsdagar ifrån Upsala, kommer nämnda vagn i morgon om 8 dagar, som är den 27 nov. att begynna gå härifrån. För den skull blir härigenom till de resandes efterrättelse kungjort, att de som vill sig betjäna härav, har att anmäla sig 2 dagar före vagnens avgång på postvagnskontoret här i staden hos traktören Johan Petter Burghard uti Storkyrkobrinken ifrån klockan 1 till 3 varje eftermiddag, samt uti Upsala på posthuset. Priset för passagerarna blir 7 daler koppar mynt ifrån Stockholm och 6 daler ifrån Upsala, samt dessutom 6 öre silvermynt för var resande till postiljonen. Varje passagerare beviljas, att uti koffert eller kappsäck fritt föra med sig 30 till 40 skålpunds vikt. (Ca 13-17,5 kg.) Allt därutöver betalas, som för andra paket och gods, ett öre kopparmynt per skålpund och mil. De som inte reser vägen ända fram, utan stannar under vägen, anmäler sig dagen före postens avgång och kommer att betala 1 daler kopparmynt milen, undantagandes de 2 första milen ifrån Stockholm, för vilka betalas dubbelt, samt ett öre silvermynt för varje mil till postiljonen, och består dem likväl att fritt föra med sig endast hälften av ovannämnda vikt. Passagerarna bör vid vagnens avgång infinna sig i god tid vid postvagnshuset, nämligen kl. 6 om morgonen, för att så mycket bättre kunna hinna fram samma dag, varför de också aftonen före skall inlämna sina saker och koffertar till postvagnshuset, eller en god timma före den till postvagnsavgång utsatta tiden, för undvikande av alla hinder och uppehåll.

Efterrättelse

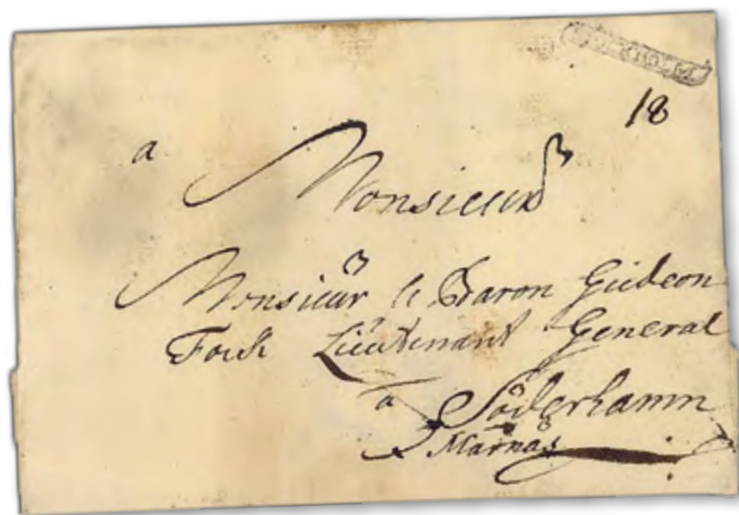
Om den emellan Stockholm och Upsala inrättade Postvagn.

Såsom i anledning af Hans Kongl. Maj:ts nådigste tillstånd och Privilegium, en Postvagns fart här uti Riket / till de Resandes bekvämlighet / kommer att inrättas / och till en begynnelsen deraf / här efter en sådan Postvagn kommer att gå emellan Stockholm och Upsala 2. gånger i veckan / neml. Tisdagarna och Lördagarna ifrån Stockholm samt Måndagarna och Torsdagarna ifrån Upsala / kommandes bemelte Vagn i Morgon 8 dagar til / som är den 27 Nov. att begynna gå härifrån ; Fördenslud warder härigenom til de resandes efterrättelse kundgjordt / at de som willa sig deraf betiena / hafwa at angifwa sig 2. dagar för Vagnens afsång på Postvagns Contoret här i Staden hos Tractören Johan Petter Burghard uti Stora Kyrko-brinken ifrån Klockan 1. til 3. hwarje eftermiddag / samt uti Upsala på Posthuset. Priset för Passagerarne blifwer 7 Dal. Kopparmynt ifrån Stockholm och 6. Dal. ifrån Upsala / samt desutan 6. öre Silfvermynt af hwar resande til Postillon, blifwandes derjemte hwar Passagerare best. dt / at uti Koffert eller wäfsäck fritt med sig föra 30. til 40. Skålpunds wikt / men för det öfrige betales aftven som för andre Paquetter och sanningegods ett öre Kopparmynt Skålpundet för mihlen: De som inret resa vägen ända fram / utan slanna under vägen / angifwa sig nästa dagen för Postens afsång och komma at betala 1. Dal. Kopparmynt mihlen / undantagandes de 2. första mihlarna ifrån Stockholm / för hwilka betalas dubbelt / samt et öre Silfvermynt för hwarje mihl at Postillon, och bestås dem jemswäl at föra med sig fritt hdisten allenast af ofswannemöde wikt: börandes Passagerarne wid Vagnens afsång infinna sig i god tid wid Postvagns huset / nembl. kl. 6. om Morgonen / til at så mycket bättre kunna hinna fram samma dag / hwarsföre de och afton förut hafwa at ingifwa deras saker och Koffertar til Postvagns huset / eller en god timma för den til Postvagnens afsång utsatte tiden / til undwikande af alt hinder och uppehåld.

År 1723 utvidgas trafiken till Gävle, men på hösten läggs den ned

Trafiken mellan Stockholm och Uppsala kom igång den 27 november 1722. Den 8 mars 1723 utsträcktes linjen till Gävle. Wallrave arbetade vidare under 1723 för att inrätta trafik på andra linjer. Men efter den 3 augusti 1723 omtalas ej längre Wallraves trafik. Anledningen förmodas vara att Wallrave vid den tiden, eller något senare, flytt ur landet. Han hade i en duell dödat en löjtnant Pihlman och fann tillvaron säkrare utomlands. Wallraves medintressenter visade otillräckligt intresse eller saknade förmåga. Trafiken upphörde troligen före 1723 års utgång och det skulle dröja länge innan liknande försök på nytt upptogs i Sverige.

Brevomslag, från Stockholm till Söderhamn, invändigt blyertsdaterat 1723. Stockholms bandeaustämpel typ 1, som användes 1722-1730. Brevet har karteringsnummer 18, vilket visar att det har gått med allmänna posten. Adressaten Gideon Fock, med rötter i Estland, råkade i rysk fångenskap efter slaget vid Poltava. Efter hemkomsten till Sverige 1722 utnämndes han till generallöjtnant. Han dog 23/9 1723.

Brevet (i författarens samling) är det enda kända som med stor säkerhet kan knytas till Wallraves postvagn. Sannolikheten, utifrån kända fakta närmar sig 100 %. En liten övervikt talar för 1723 och hela sträckan Stockholm-Gävle. Mellan Gävle och Söderhamn har brevet gått med ridande postiljon.

Sammanfattning och slutsatser om postföringen

Reglemente och taxa skulle utarbetas och underställas Kanslikollegium för godkännande. Med beaktande av den korta tid det här rör sig om, får man anta att den ovan presenterade "effterrättelsen" är det enda reglemente som finns och har funnits. Att hitta en motsvarighet för den utökade trafiken till Gävle vore av stort värde för forskningen. Effterrättelsen och kontraktet med Kanslikollegium är det vi har att utgå ifrån för att förstå vilka insatser Wallraves postvagnar gjorde i postföringen. De leder till följande slutsatser: Kostnaden för resande och deras bagage finns klart redovisade i effterrättelsen. Där finns även uppgifter om priset för de som inte reser hela vägen. Alltså fanns det flera orter utefter vägen där man kunde anmäla sig för att stiga på eller av.

Privatbrev/paket som vägde över 48 lod (638 g) omfattades inte av postmonopolet. Sådana fick expedieras med postvagnen. Taxan var ett öre kopparmynt per skålpund och mil. Det blev minst 14 öre kopparmynt för minsta möjliga paket från Stockholm till Uppsala.

Postvagnskontoret i Stockholm var inrymt hos krögaren Johan Petter Burghard i Storkyrkobrinken, inte långt från postkontoret på Lilla Nygatan. I Uppsala var anhaltspunkten vid postkontoret. Trafiken Stockholm-Uppsala kom igång den 27 november 1722. Den 8 mars 1723 var den utökad till Gävle. Efter den 3 augusti 1723 saknas uppgifter. Trafiken upphörde under senare delen av 1723.

Postvagnen avgick från Stockholm varje tisdag och lördag. Från Uppsala gick vagnen måndag och torsdag. Avgångstiden från Postvagnshuset var klockan 6 på morgonen och vagnen skulle komma fram samma dag. Vagnar och slädar drogs av fyra hästar vid gott före, vid svåra vinterförhållanden av sex.

Wallraves direkta inkomster utgjordes av passageraravgifter, avgift för resgods och avgifter för paket. Kungörelser skulle medföras utan kostnad för staten. Vi vet inget om ersättningen för den ordinarie postföringen. "Postvagnarna skulle avgå från och ankomma till postkontor, så att postmästarna kunde sända med stora brevpaket, kungörelser och Carta Sigillata, d v s med stämpelar försedda papper", skriver Heurgren med åberopande av kontraktet. Detta och mycket mera kan inte tolkas på annat sätt, än att allmänna postens försändelser utan kostnad för postverket skulle medföras av diligensen från ett postkontor till ett annat.

Brevmonopolet upprätthölls. Stora brevpaket bör syfta på buntar/paket med karterade brev. Diligensbolaget fick bara befatta sig med privatbrev, som vägde över 48 lod (638 g). Detta utesluter inte konkurrens mellan allmänna posten och diligensbolaget om paket som vägde över 48 lod, i synnerhet paket som inte skulle längre än till Uppsala. På längre sträckor, med undantag för

Gävle, kunde ju inte diligensen sköta uppdraget. Postiljonen hade dock rätt att från postmästare ta med brev för utdelning under färd. Detta motsvarar de gällande reglerna för befordran av lösbrev och lösväskor. Men avtalet gav (troligen) inte postiljonen rätt att ta emot lösa brev utefter vägen.

En fråga förblir obesvarad

Drog man in postiljonerna som brukade rida mellan Stockholm och Uppsala 2 gånger i veckan? Slutsatserna ovan om postföringen gör detta troligt. Postens ekonomi motiverade indragningen. Ingen kunde förutse att diligensbolaget skulle bli så kortlivat. ●

Referenser

Heurgren Paul Gerhard, Svensk diligenstrafik, 1964
Naglitsch Giselher, Posten till Upsala och Norlanden, Aktuellt om posthistoria (AoP) nr 11, Sällskapet för svensk Posthistorisk Dokumentation (SSPD) 2012.

Hållskjuts

År 1696 infördes hållskjutsen vilken innebar att bönder i tur och ordning var skyldiga att hålla häst och fordon till gästgiveriets förfogande. Från var och en av gästgiverierna skulle det finnas skjutsar till närmaste gästgiveri.

Bönderna inom det skjutsdistrikt de tillhörde skulle på vissa förutbestämda dagar infinna sig med häst på den gästgivargård de blivit tilldelade, de skulle ligga i håll (i väntan) som det hette, för att göra hållskjuts. På varje mantal inom distriktet tilldelades bonden ett visst antal dagar då han skulle göra hållskjuts.

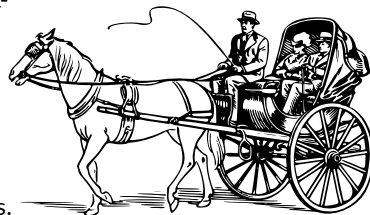

Bild: Margarita Kochneva, Pixabay

Örnsköldsviksklubben ställde ut...

Text och bild: **Kurt-Göran Lundkvist**

I bibliotekets lokaler under januari ställde Örnsköldsviks Frimärks- och vykortklubbs medlemmar ut vykort med lokalt tema. Orterna Örnsköldsvik, Husum och Mellansel fanns representerade.

För att väcka ytterligare intresse och uppmärksamhet för det utställda hade vi ställt ut förstorningar av lyxstämplade frimärken som stämpplats vid postkontor i Örnsköldsviks kommun.

Placeringen vid ingången till biblioteket gjorde att de drygt 10 000 besökare som gick in under januari månad inte kunde missa det utställda!

Vi i föreningen hoppas att vi har inspirerat fler att samla och att de vill bli medlemmar i klubben, vi vill också tacka personalen vid biblioteket för bra service före och under utställningen. Tack även till SFF för material som intresserade kunde ta del av.

Med varma gratulationer vill vi uppmärksamma våra medlemmar som fyller år under maj och juni.

MAJ

90

- 2 Assar Berggren, Linköping
- 28 Åke Stråby, Umeå

85

- 2 Birgitta Palmér, Vänersborg
- 11 Jan-Erik Borén, Ystad
- 16 Ove Johansson, Göteborg
- 25 David Nilsson, Båstad
- 26 Jan Bengtsson, Falkenberg
- 27 Lennart Ekman, Sågmyra

80

- 3 Per Rånes, Umeå
- 9 Bengt-Rune Wallström, Kålleröd

- 9 Maud Jacobson, Boden
- 11 Roland Bohman, Ulricehamn
- 11 Erik Mortensen, Sundsvall
- 17 Carl-Olof Wall, Hålanda
- 21 Mats Ahlmark, Falkenberg
- 22 Inger Rydén, Borås
- 24 Lars Hansson, Göteborg

75

- 1 Stig Abrahamsson, Frösön
- 14 Hans-Ove Aldenbrink, Bankeryd

70

- 4 Håkan Eriksson, Almunge
- 10 Leif Jansson, Västerås
- 24 Kenneth Jonasson, Trelleborg
- 28 Sven-Åke Larsson, Värmdö
- 30 Leif Ruud, Segeltorp

60

- 5 Ole Hansen, Vänge
- 20 Mats Liedholm, Lidingö
- 26 Göran Fagerström, Västerås

Bilder: Vecteezy

JUNI

95

- 25 Sven Engström, Ystad

90

- 21 Arne O. Olsson, Stockholm

85

- 3 Thomas Sivhed, Trelleborg
- 4 Hans Sundquist, Falun
- 10 Börje Hellmark, Örebro
- 10 Leif Kristell, Rödeby
- 13 Bernt Rask, Ulricehamn
- 19 Håkan Anderberg, Höör
- 22 Hans Modig, Umeå
- 25 Lennart Persson, Örebro

80

- 14 Lennart Petersson, Hallabro
- 15 Gunnar Edvall, Stockholm
- 18 Erik Karlsson, Örebro
- 21 Alf Nilsson, Stockaryd

75

- 8 Kurt Runhäll, Karlstad
- 16 Morgan Gustavsson, Skoghäll
- 20 Hans Andersson, Handen
- 21 Gunnar Lagerqvist, Västerås
- 25 Börje Gustafsson, Ätvidaberg
- 27 Lars Göran Helm, Broby

70

- 3 Ingmar Karlsson, Högsby
- 4 Lars Bygdén, Sävar
- 28 Torbjörn Askernäs, Karlstad

60

- 3 Johan Persson, Täby
- 28 Ingrid Quist Talpa, Höllviken

50

- 16 Maria Lindgren, Umeå

Kommande aktiviteter

AUKTIONER

MAJ

- 10 Myntauktion 33, AB Philea
- 11 Auktion 139, Björn Jarlvik Filateli
- 15 Auktion 99, Frimärksnetto
- 17 Kvalitetsauktion Internet 10, Frimärkshuset
- 18 Specialauktion 6 – Mynt, Frimärkshuset
- 26 Göta 77 Vårauktion, Göta Frimärken
- 31 Internet 20 Frimärken, Stämplar & Post-historia, Tre Kronor

JUNI

- 1 Internet 10, Aros Frimärken
- 11 Kvalitetsauktion 415, AB Philea

JULI

- 13 Auktion 140, Björn Jarlvik Filateli

SEPTEMBER

- 14 Auktion 141, Björn Jarlvik Filateli

NOVEMBER

- 9 Höstauktion på Samlamera, Kungs-backa Frimärks- och Vykorts-förening

UTSTÄLLNINGAR

MAJ

- 7-11 EuroPhilEx Birmingham 2025, FEPA.

SEPTEMBER

- 12-14 Nordia 2025 i Malmö.

2026

- 17-19/7 Bilateral tysk/svensk utställning. Bephilia 2026 i Bernau (nära Berlin).

MÄSSOR OCH EVENEMANG

APRIL

- 12 Mälardalsträffen, Arboga Frimärksklubb
- 26 Skivaryd 2025, Vykorts- och frimärksmässa i Skillingaryd, Skivaruds Samlarklubb
- 27 Y-Stamps 2025, Vykorts- och frimärksmässa i Ystad, Ystads Filatelistförening

MAJ

- 9-10 AC-Träffen i Vindeln

SEPTEMBER

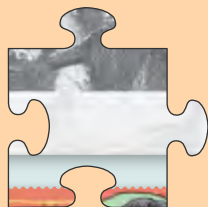
- 5-6 Sberatel Prag. Central- och Östeuropas största samlarmässa
- 12-14 Nordia 2025, Malmö
- 20 Bergmansträffen, Fagersta Stadshotell
- 28 Frivy 2025, Frimärks- och vykorts-mässa, Huskvarna

KALENDARIET UPPDATERAS ÄVEN KONTINUERLIGT PÅ WWW.FILATELISTEN.SE/KALENDER.
SKICKA IN NYA DATUM TILL INFO@SFF.NU OCH REDAKTION@SFF.NU.

ANNONSPUSSEL

Nummer 2 – 2025

Från vilka av våra annonsörers annonser i tidningen är nedanstående bilder hämtade? Skicka svaret med namn och adress på ett vykort eller via mejl så att vi får lösningen **senast 19 maj 2025**:
SFF-Filatelisten, Bäckgatan 2, 233 44 Svedala eller redaktion@sff.nu.

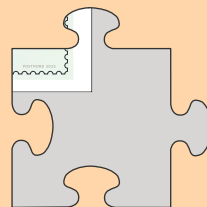
A

B

C

D

1:a pris annonspussel:

Liten fyndlåda med guldkant.

2:a–3:e pris:

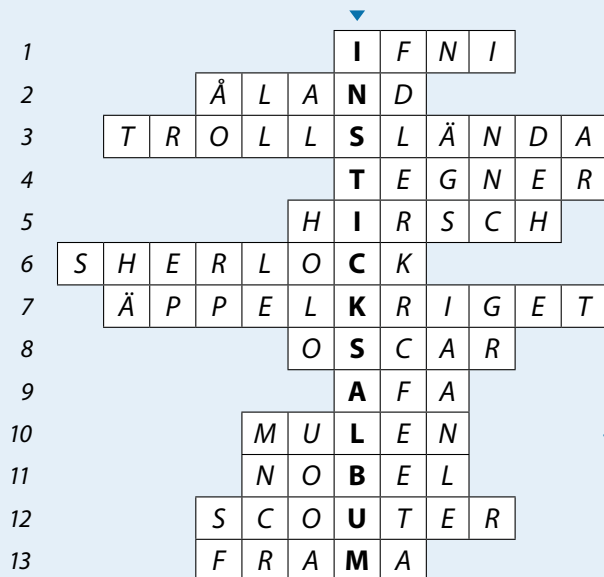
En trisslott vardera.

Lycka till!

Vinnare i ORDFLÄTAN

nummer 1 – 2025

Som vinnare i Ordflätan nr 1 utses
Ulf Johansson, Öljebyn som får
liten fyndlåda med guldkant

Varsin trisslott får
Ann Tiiman, Hölö
och **Anders Norell, Ulricehamn**.

Stort grattis!

Faroe Islands Stamps

Issue date 24.02.2025

50 Years of Stamps

The first Faroese stamps were issued on 30 January 1975. To mark this occasion, a special anniversary minisheet has been issued displaying some iconic Faroese stamps – including the ram and the traditional dance ring.

Famous Pilots

In 1924, Italian aviator Antonio Locatelli made history as the first pilot to land in the Faroe Islands, setting his seaplane down in Tórshavn Bay. And in 1933, aviation legend Charles Lindbergh touched down in Trongisvágur Bay.

Order stamps: en.stamps.fo

en.stamps.fo
Tel. +298 346200
stamps@posta.fo

One of the smallest Postal Services in the world, yet known for its unique, beautiful and creative stamps, which have gained worldwide recognition since 1976.

MARKNADSPLATSEN

KÖPES

Göteborgs Lokal Paket. Paket-avier mm som gått med GLP 1970-1980. Köpes/bytes. Gunnar Dahlstrand, Lillkärr Norra 22, 425 34 Hisings Kärra. gunnardahlstrand42@gmail.com. 073-844 38 19.

Jag köper de vackraste märkena till högsta dagspris. Allt av intresse, främst klassiskt (5,5,5) men även modernt. Magnus Engstedt, Sjömansgatan 42, 553 12 Jönköping. 070-666 76 18. info@magnusengstedt.se

Frimärken och brev stämplade Österåsen från Zlän på vapen, lejon och ringtyp. Forss på ringtyp från Zlän. Österåsen på Oll Ylän. Järpen på Oll Zlän. Rytttern, Harker och Lillhärad Ulän på ringtyp, lösen. Arne Strömback, Skalleråsvägen 16, 733 73 Ransta. 073-709 13 55. stromback.arne@gmail.com

Medelpad! Samlar alla valörer från alla orter på ringtyp och Oscar, allt av intresse. Även F184 hela Sverige. Olle Håkansson, 070-579 41 65. olle.hakansson@olliam.se

Förfil, Vapen- och Ringtypförsändelser med Jönköpingsanknytning KÖPES! Herman Leandersson, Jönköping. leanderson3s@hotmail.com

SÄLJES

Sverige + stämplar, AB, prakt och lyxstämplat till humana priser. Besök www.olliam.se Olle Håkansson, 070-579 41 65. olle.hakansson@olliam.se

Västberlin, 25% av Michel. Jag har det mesta av o och en hel del **. Sänd mancolista till: Bengt Sjögren, Östra Långgatan 13, 457 72 Grebbestad, 0525-104 74.

Brevklipp Sverige 900 g vid förbetalning i brev eller personkonto Nordea, Bertil Malm. Även andra länder, frimärken, häften, årssatser Norden. Eva Blomster, Kansligatan 9 A, 541 40 Skövde. blomstereva114@gmail.com

SÖKES

Norsk pensjonist ønsker **kontakt med svensk samler** for bytte av hovedsakelig nyere norske merker fra etterkrigstiden og frem til i dag mot tilsvarende nyere svenske merker. Kan bruke både Facit og AFA-katalogene som byggegrunnlag. Skriv til erik.bertnes@outlook.com

Manus till småannonser i nummer 3 2025 skickas till SFF-Filatelisten, Bäckgatan 2, 233 44 Svedala eller till redaktion@sff.nu senast **19 maj**.

Förskottsbetalning sätts samtidigt in på bankgiro 581-6772 Sveriges Filatelist-Förbund.

Pris annons för privatpersoner: 100 kr för 5 rader

(cirka 150 tecken inklusive mellanrum). För längre annons debiteras 100 kronor för fem nya rader.

4 gratis småannonser á 5 rader + kontaktuppgifter per år för medlemmar!

Markera om annonsen ska ligga under **bytes, köpes, säljes** eller **övrigt**. För stav- eller slarvfel ansvaras ej.

Är du medlem har du rabatt på annonsering hos Samlamera (samlamera.sff.nu) och Tradera!

TRADERA

URVALSHÄFTEN

Urval sänds till såväl enskilda som föreningar. Varje månad får du en sändning bestående av ca: 30 st urvalshäften med frimärken från de länder du har valt. Ca 3.000 urvalshäften från hela världen finns i lager. Inget köptvång! Även inlämnare är välkomna.

SVERIGEPRISLISTA

Komplett 31-sidig prislista över svenska postfriska och stämplade frimärken 1855-2024 till låga priser.

www.frantzideal.se

IDEAL Frimärksurval, Mältarevägen 49, 342 35 Alvesta,
Tel: 070-248 93 60, E-post: frantz@telia.com

**På SFF:s hemsida
www.filatelisten.se
hittar du den senaste
informationen.**

Ystamps 2025

Vykorts & frimärksmässa

Söndagen 27 april Kl 10-15
Bollhusparkens idrottshall, Bollen,
Jennygatan 6, Ystad

Välkommen!

FRIVY 2025

FRIMÄRKS- & VYKORTSMÄSSA

Söndag 28 september 10-16
HUSKVARNA FOLKETS PARK

FRIMÄRKS- & VYKORTSHANDLARE FRÅN HELA SVERIGE

- GRATIS VÄRDERING Brev, frimärken och vykort.
- BYTESHÖRNA Entré 30 kr, ungdom gratis.
- SERVERING Info tel: 0706-95 88 88

Jönköpings Posthistoriska Förening

SKIVARYD 2025

Skillingaryd 26 april 10-15

Lokal utställning, Handlare, Servering
info 0706-95 88 88, 0702-13 14 66

Småland Blekinge Träffen

www.skivaryd.nu

Bild: Arek Socha, Pixabay

FRIMÄRKS-NETTO **frimarksauktioner.se**
15:e udda månader
AUKTIONER **SAFE**
Butik och Postorder sedan 1968
Frimärks-Netto / SAFE Album safealbum.se
Bruksgatan 30, 252 23 Helsingborg. Tel 042-14 49 82

UPPSALA FILATELI HB
Ring **0768687807** för öppettider
Se även: www.facebook.com/uppsalafilateli
Butik: Väderkvarnsgatan 35A Uppsala
dag.ekdahl@gmail.com **KÖPER/SÄLJER**

www.norsten.com
Besök min webbsida och se mina specialofferter och prislister.
SVERIGE, ISLAND, DWI, GRÖNLAND m.m.
Karl A. Norsten AB
Box 1069, 181 21 Lidingö, Tel. 070-662 53 64 karl@norsten.com

AROS FRIMÄRKEN
AUKTIONER
INLÄMNINGAR MOTTAGES
WWW.AROSFRIMARKEN.SE 0733-763536

Auktioner ca 6 st per år
Direktförsäljning **www.jarlvik.com**
Frimärken köpes. Större samlingar är av intresse.
Rabatthäften och nominalvara köpes.
Björn Jarlvik Filateli, 070-650 49 26, bj@jarlvik.com

FACIT stamps Mer än bara kataloger!
Nya frimärkserbjudanden
varannan vecka, stort lager
Sverige ** & mycket annat.
040-25 88 55 **www.FACITstamps.se**

Vad finns på
www.nordfilateli.se?
NORD-FILATELI HB

Välkommen med din inlämning!
www.postiljonen.com

www.unidafi.com
Frimärken och häften.
Norden och DVI.
Unidafi AB

Köp dina
frimärken här!
postnord

FRANK BANKE
PHILATELISTS
www.fbanke.com
info@fbanke.com

Danska Västindien
3c 1856 med
Gulvitt gummi
Köpenhamns
original gummiplering.
Endast tre kända
brev med
singel frankering

SE MEGET MERE PÅ
WWW.JF-STAMPS.DK

FACIT
www.facit.se
040-25 88 53

Höstauktion på Samlamera söndag 9/11-2025
**Kungsbacka Frimärks-
och Vykortsförening**
www.nhff.se epost: auktion@nhff.se

Största utbudet av Sverigestämplat i LYX
Besök min hemsida på www.samlamera.se
Klicka på **WEBSHOP** och säljaren **PINCETT**
Magnus Engstedt | 070-666 76 18 | info@magnusengstedt.se

samlamera!

*Med prenumeration får
du fem Bookazines per år*

Köp prenumeration nu online **filateli.se**
eller skicka ett vykort till redaktionen: Nordisk Filateli, Box 6099, 102 32, Stockholm

1/2

15/4

1/7

15/9

15/11

Internationell auktion

23-26 September

Höjdpunkter:

"The Athelstan Collection" del 2, Island och Grönland
"Heijdenberg-samlingen" del 2, Sverige
Omfattande utbud från de nordiska länderna

Inlämning till höstauktionen är igång!

Vi erbjuder även kontantköp samt att ombesörja upphämtning.

Kontakta Andreas Lindekvist på:

040-25 88 52 eller andreas.lindekvist@postiljonen.se

Huvudsponsor av:

AuctionHouse international

Postiljonen
We value your collection